

B72

**A 100 ESZTENDŐS
KEVERMESI
R. K. PLÉBÁNIA ÉS TEMPLOM
TÖRTÉNETE**

**ÖSSZEÁLLÍTOTTA :
Dr. BODOR JÓZSEF
KEVERMESI PLÉBÁNOS**

**E FÜZET ESETLEGES TISZTA JÖVEDELME A KEVERMESI 100 ESZTENDŐS
TEMPLOMÉ**

1935

B72

726

SZ 39

A 100 ESZTENDŐS
KEVERMESI RÓM. KAT. PLÉBÁNIA ÉS TEMPLOM
TÖRTÉNETE

ÖSSZEÁLLITOTTA :
Dr. BODOR JÓZSEF
kevermesi plébános

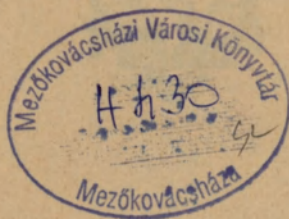

E füzet esetleges fizsfa jővedelme a kevermesi 100 esztendős templomé.

1935.

~~HELYTÖRTÉNET~~ 309

A Főtiszt. Csanádegyházmegyei Hatóság 2299—1935. sz. engedélyével.

2009 AUG. 24

Kiadásért felel: Dr. Bodor József.

Kapisztrán-Nyomda Vác.

Felelős üzemvezető: Farkass Károly.

BEVEZETŐ.

Nemzetek élete, története egyes városok, falvak életéből eredezik. A nem kevermesiek előtt sem lehet teljesen közömbös egy jellegzetesen alföldi, 5000 lakosú, közel 100 %-ban katolikus, magyar község plébániájának 100 éves története, ami — tulajdonképpen — a 120 esztendő község története is. Egy rövid fejezet, töredék a küzdelmes, de mindig bizakodó magyar történelemből.

Ha a történelem az élet tanítómestere, akkor valamelyes haszonnal és okulással ennek a terjedelemben és tartalomban egyformán szerény füzetnek áttanulmányozása is járhat . . .

*

A község elnevezése, keletkezése.

A Csanád vármegyében (battonyai járás) Lökösházától 6, Battonyától 20 km. távolságban fekvő *Kevermes nagyközség* helyén a török uralom után lakatlan pusztaság terült el, amelyet királyi adományképpen a „Nemes Tököly nemzetség” nyert el. „Tököly Sebők aranysarkantyús vitéz és Ófelsége királyi tanácsosa” 1815-ben „kertészekkel gyarmatosította” a pusztát, lakosokat szállítván „különböző helyekről: a temesi bánságból, Csősztelekről, Makó vidékéről és a felső vármegyéből Nógrád- Heves- Borsodból” úgyhogy az új telepes község-lakossága mindjárt 1500 körül járt, ami abban az időben nagyobb községet jelentett. A község eredetileg három, egymástól ugyancsak távol eső, hosszú, párhuzamos utcából állott; az északi „Palócz-utca” (palócok szállták meg! ebből az utcából lett később a Tököly Sebők- és a Gróf Széchényi-utca); a déli „Makói-utca” (később Arpád- és Déli-utca) és a „Középső utca” (később Dalacsi-, Battonyai-, majd Horthy Miklós-utca). Ma a községben 21 utca van. Nagy belsőségek, terjedelmes házhelyek, kevés örökváltsági föld és uradalmi bérlet, ez volt a helyzet hosszú esztendőkön át.

A község elnevezésére vonatkozóan csak szájhagyományokra támaszkodhatunk. Az új jövevény — kertészek, amíg rendesebb lakóházakhoz jutottak, föld alá épített, pincészerű „vermek”-ben laktak. Más községbeliek félig tréfás, palócos tájszólással imigyen szólították őket: „kee (kend) vermesi?”. Így maradt volna meg a „Kevermes”-név. Más hagyomány szerint Kevermes = kővermes.

Plébánia alapítás, templomépítés.

Az új község 20 éven át plébános és templom nélkül élt; mint leányegyház (filia) előbb Elekhez majd Aradszentmártonhoz tartozott. Mégis volt egy kis imaház és egy kis harang a faluban. 1835-ben az akkori „nagylelkű birtokos” Tököly Péter „aranysarkantyús vitéz és Tekintetes Csanád vármegye főispányi Helytartója” tekintetbe véve a lakosok „neveletlenségbeni tengésüket” Lonovics József akkori csanádi püspökkel, május 24-én § örök időkre érvényes kontraktust (szerződést) köt — mint kegyúr — a kevermesi önálló plébánia alapítása tárgyában. Kellőképpen gondoskodik a lelkész „dotációjáról” (javadalom) ad egy telek földet, ami 56 holdból állt, a 1100 □-öl, évi 12 akó szinbort, 12 öl tűzifát és évi 200 ezüst forintot. Kötelezi magát templom-építésre, a templomtól nem messze eső 2 holdnyi házhelyen „alkal-

mas és illendő paplak" építésére is „gazdaságbeli melléképületekkel“ a község kézimunkája és fuvarozása mellett, vállalja mindezen épületek fenntartását*); Ugyanakkor Kevermes község is „örök időkre megmásíthatatlan szerződésben“ kötelességet vállal páronként egy véka búza egy-egy pár csirke fizetésére, a plébániai föld őszi és tavaszi szántására, a széna hazahordására.**) (Ez a plébánosi javadalom később, külön személyekhez kötött egyezményekkel, többféle módosuláson ment keresztül). Ebben az időben Kevermes község" bírója: Kovács József. Esküttek: Gujácsi András, Sipos Pál, Kotroczó Mátyás. Hites jegyző: Siprák János. Főszolgabíró: Janka Ferenc. Vármegyei eskütt: Szilvásy László.

A község első plébánosa, kegyúri bemutatás alapján, Mikosevics József temesgyarmatai káplán lett. A plébánialak felépítése nyomon követte a Boldogságos Szűz Mária születése tiszteletére ajánlott új templom, melyet a kegyúr emelt a község fuvar és kézi napszámával. A templomszentelés 1835 szeptember 20-án történt nagy ünnepélyességgel (Felszentelő: Róka József makói esperes-plébános). A „Jelenkor“ 1835. évi 80. számában a 635. lapon következőképpen emlékezik meg e templomszentelésről: „Tököly Péter úr Csanád vármegye főispáni helytartója Kevermes nagyterjedelmű pusztáján már 20 év óta letelepült s most 1700 főre menő lakosok neveltetési szomorú sorsát atyailag érezvén, miután a lelkész tartásáról nagylelkűen gondoskodott, önköltségén templomot építetvén azt díszes oltárral, szószékkel s minden szükséges készülettel gazdagon ellátta. Ez az új Egyház a kevermesi magyarajkú hívek nagy öröme, többezerre menők jelenlétében, szeptember 20-án fel is szenteltetvén az Isten dicsőségére s lelkek épületére méltó pompával felavattatott. Kevermes lakosi fennevezett Földesuroknak e jeles tettéért az egész Haza színe előtt forró hálájokat nyilatkoztatják s egyszersmind szívből kívánják, hogy e Megye roppant pusztáin lakó hasonorsú más alattvalókat is minél előbb ily szerencse vigasztaljon meg . . .“

Az új templomnak már két kis harangja volt. A templom maga hatalmas, tágas térségen épült, amelyen a templomon és plébánialakon kívül más épület nem volt.

Az első huszonöt év. 1835—1860-ig.

A plébánia első időszaka „a nép rendhez szoktatásának ideje“ bent a templomban és templomon kívül. „A betegek feljelentetnek korán reggel szentmise előtt nem különben a holtnak halomási ideje azonnal — a helység utcái távol lévén egymástól — a kötelességek gyorsabb teljesítése miatt a Papért kocsni jó a beteghez vagy a halott eltakarításához meendő. Az Esketendők is csak reggel eskettetnek...“ olvassuk az egykorú feljegyzésekben.

1835. év őszén súlyos csapás nehezedik a községre; a lakosság

*) I. sz. alapító szerződés.

**) II. sz. alapító szerződés.

marhaállományának nagyrésze dögvészben elpusztul, de a károsult nép nem esik kétségbe, Istenhez fohászkodik, Szent Vendel pártfogását kéri; felfogadják, hogy évenként *Szent Vendel* napján szentmisét hallgatnak és szentmise előtt nem dolgoznak.

1836-ban egy tantermes iskolát épít a község a templom mellett és kántortanítóként Málnási Józsefet alkalmazza. „2000 váltó forintokon” (kb. 1600-P.) nyolc változatú új orgonát vásárolnak Papp Gábor temesvári orgonaművésztől. Ebben az időben gyakran szerepel a templom jötevői között „a Méltóságos Patrónus Neje szül. Gyikó Mária”.

Az 1836-ik év borzalmas *cholera*t zúdított Kevermesre. Július végétől számítva egy hónap leforgása alatt egyszáznál többen halnak el a borzalmas járványban „közöttük ama fáradhatatlan lakos és becsületes ember a helyiség bírása hetedik éve, Kovács József (Vincze Julianna férje), kinek buzgalma a templom felépítése és mindenek elrendelése mellett, dicséretes vala”. Orvosok és maguk a lakosok hősiek bátorsággal igyekeztek segíteni a betegeken, de „kevés haszonnal”. A kimerülő plébánosnak P. Erazmus „aradi minorita atya és oltani oskolástanító jön segíteni a ragályos betegek gyóntatásánál és a halottak temetésénél”. A nagy csapás szeptember elejére megszűnt és a nép *Szent Rozáliát* pártfogóul választván, szeptember 4-ét — éppúgy mint Szent Vendel napját 1835-ben — fogadalmi ünnepnapnak választja, megfestetvén mindkét szentnek képét Fiala aradi festővel. Ebben az évben születés: 115; esküvő: 32; halott: 179.

„1838. megest a látogatás éve volt Kevermesre nézve”. *Június 7-én* d. e. fergeteges jégeső tönkre verte bent a faluban és kint a hártában úgy a termést mint a jószágot. Baromfi 20.000 darabnál több elpusztult. „Tűzok, seregély (abban az időben gyakori szárnyasok e vidéken!) százával voltak lelhetők agyonverve”. E nap emlékére is szentmise hallgatást fogadott a nép azzal, hogy szentmise előtt nem dolgoznak. *E három fogadalmi szentmise* is beszédes bizonyága az első kevermesi lakosok vallásos buzgóságának, hithűségének!

A lakosok dohánykertészek lévén, egy-egy jobb dohánytermés után, igyekeztek a templomot tőlük telhetően felszerelni. 1840-ben 203 váltó forintot adnak össze és Szikora György makói „képiró és aranyozóval” 14 stációképet készíttetnek. A híveknek nagy lelkiörömben volt részük, amikor a búcsúkkal egybekötött keresztúti ájtatosságot — kálvária híján! — saját templomukban végezhették.

1842 május 23-án és 24-én Kevermesen bérmál — első ízben! — Lonovics József csanádi püspök még pedig első napon a kevermesi híveket, második napon az iderendelt kisiratosiakat.

1842-ben Mag Anna „70 éves szegénysorsú nő” megtakarított filléreiből egy „37 lat nehézségű ezüst kelyhet vásároltat Bécsben” és a templomnak ajándékozta. Ebben az évben *Dombiratos* (akkor még *Domiratos* vagy *Dumiratos*) kir. kamarai pusztára a bérlő Ráth József a Csongrád megyei Csany faluból lakosokat szállít, községet alapít. *Domiratos* 1842-től 1876-ig a kevermesi plébániához tartozik mint leányegyház „fizetvén a kevermesi plébánosnak minden pár éven-

1849-ben cholera pusztít a községben „elragadván ötvenet“.

Az egyházi hivatalos *anyakönyvek nyelve* 1850 december 31-ig magyar. Ettől kezdve, hogy ne keljen parancsszóra német nyelvet használni, egészen 1860 december 31-ig latin nyelven vezetik az anyakönyveket. 1861 január 1-től ismét jöhet az édes honi nyelv!...

A temető elkorhadt fakeresztje helyébe új vaskereszt kerül 1852-ben Szent István napján miután a hívek már előzőleg saját kezükkel összehordtak egy tetemes dombot ugyanazon év február havában „gazdagabb és szegényebb nemes versenyre kelvén a téli zord időben“. A vaskereszt költségéhez (éppúgy az új keresztelőkúthoz) néhai Mag Anna hagyatéka is hozzájárult.

1855-ben Kevermes környékén dühöngött irtózatosan „a cholera“ de a községben enyhébb lefolyású, megelégedvén 12 áldozattal. Ebben az évben kétszer is elrepedt a második harang. Közadakozásból újjáöntik és nagyobbítják.

1856-ban a Szeplőtelenül fogantatott Boldogságos Szűz Mária hordozható szobrát közadakozásból beszerzik, 600 tagú Mária-Társulat alakul, a „szoborvívő“ Mária-lányok társulatába pedig „azonnal és örömmel“ 80 nagylány jelentkezik és részükre értékes szép új fehér selyem zászlót szereznek be. Ebben az évben kezdődtek hónap-tól október végéig Szűz Mária tiszteletére a szombat délutáni litánia átlatosságok.

1853—54-ben Báró Sina György kegyúr bőkezűségéből épült az akkor „ritkaszépségű és kényelmű“ plébániaház homlokzatán a kegyúr családi címerével (ezt a címert később az 1919-iki vörös forradalom elpusztította!) és az építési évszámot rejtő következő chronostikonnal: „AeDes a L. B. GeorgIo Sina Magna LliberaLitate ParoCho EreCta“ (azaz = 1854.)

1856-ban meghal „a templom és plébánia nemeslelkű és pártatlan bőkezű kegyura“ „a községének mindig atyai segítője“: *Báró Sina György földesúr.**) A kegyuraság leányágon, a kevermesi uradalom révén, herceg Ipsilanti Gergelyné születt báró Sina Ilonára szállott át.

A falu lakosságának természetes és becsületes szaporodása az az ötvenes években már új tantermet, új iskolát sürgetett a meglévő iskolaterem helyett. 1857-ben a hitközség egy másik tanítói állást szervez és új iskolaépületet emel a templom mellett 2 tanteremmel és 2 tanítói lakással. Az iskolaépítésben úgy az uradalom (20.000 db. téglával) mint a gazdák és zsellérek (két éven át 50—50, illetve 25—25 váltóforinttal) részt vesznek. Az új iskola 1859-ben már használatban volt. A kántortanító mellett II. tanítók voltak: Ambró János (1859—63); Ferke Gyula; (1863—65); Mellis István (1865—70); (Mellis István a kevermesi temetőben nyugszik); Ruff János (1870—78); (szintén a kevermesi temetőben nyugszik a halom északnyugati oldalán); Rittner Jakab (1886—1902-ig.)

*) Megemlítendő, hogy sem a Tökölyek sem a báró Sinák nem voltak eredet szerint katolikusok.

Kevermes régi lakossága *gyermekszületés* tekintetében elismerést és tiszteletet érdemel. A két-háromezer körüli lélekszám mellett (Dombiratos is Kevermeshez tartozott!) 1849-ben 217, 1852-ben 236, 1856-ban 243 a születések száma. *Házasságot* évenként átlagosan 28 és 54 között kötnek. A *halálozási szám* gyakran túl magas ami a gyermekhalandóságnak és járványoknak (cholera) tulajdonítható. 1840-ben 59 a halottak száma, 1841-ben már 147 (erős gyermekjárvány), 1849-ben 160 (ebből 60 cholera eset). Az ötvenesévekben a halálozási szám 120 és 170 között ingadozik.

*

A második 25 év. 1860—1885-ig.

A plébánia első 25 éve a berendezkedés, rendkialakítás ideje volt, ami, Mikosevics Józsefnek, a bent és kint egyaránt tekintélyes plébánosnak, nagymértékben sikerült is, úgyhogy őt az egyházi főhatóság ismételtelen ki is tüntette, előbb espereséggel majd később, 1873-ban szentszéki ülnökséggel. A második 25 év már megszabott keretek között folyik jóval kevesebb jelentős eseménnyel. Egy-egy „szüksztendő” löbbször próbára teszi a község lakosságát, de a nép az éhínséget, nélkülözéseket erős keresztény lélekkel viseli. Az írásbeli feljegyzések ezekről az esztendőkről feltűnően hiányosak.

Az 1863-ik év is ilyen „szüksztendő”, de annál bővebben arat a halál, 204 halottat temettek ebben az évben Kevermesen. 1866-ban késő őszön, október közepétől november elejéig a *cholera* elragadván 22-öt a lakosok közül.

1862-ben két nagyobb harangot (392 és 280 kg súlyúak) vásárol a hitközség Korénus Lajos bécsi haranggyártónél.

1873 talán a *legborzalmasabb*, legmegrázóbb esztendő Kevermes történetében. Az ázsiai *cholera* július elejétől szeptember elejéig dühöng a községben a lakosok közül elragadván 325 egyént. Ebben az esztendőben 400-nál több sírt kellett ásni a kevermesi temetőben! Szent Anna és Szent Lőrinc napja körül naponkint 10—13 choleras halott várt temetésre. Némelyik családban egymásután meghaltak a szülők, majd a gyermekek, a ház lakatlan maradt. Az idős kimerült plébánost szerzetes Atyának kellett felváltani a legveszélyesebb, de legdicsőségesebb lelkipásztori teendőben: a beteggyóntatásban és temetésben. Az 1873-ik borzalmas év történetét tanulmányozó kései utód megalázkodva sóhajt fel: . . . a te haragodtól . . . döghaláltól éhségtől és hadaktól — ments meg Uram minket! . . . 1873 fekete esztendő Kevermes történetében. 142 újszülöttet kereszteltek és 400 halottat temettek! Annál csodálatosabb rekorderedményt mutat fel ez a *házasságkötések* tekintetében. Az év folyamán — bár a cholera idején, július elejétől, szeptember végéig egyetlen házasságkötés sem történt — mégis 100 házasságot kötnek, annyit, amennyit sem azelőtt sem azóta soha. (1919-ben a világháború után is csak 84 esküvő volt Kevermesen!)

1858 június 15 és 16-án Csajághy Sándor csanádi püspök 1167, 1869 április 11-én Bonnaz Sándor csanádi püspök 708,—1875 május 27-én Németh József felszentelt püspök 556 kevermesi és dombiratos hívőt részesítenek a bérmálás szentségében.

1874—75-ben a gyermekek között himlőjárvány pusztít. Ugyancsak ebben az esztendőben a kevermesi uradalomhoz tartozó Vizes pusztán egytanerős iskola épül. Tanítója az 1906. évi parcellázásig Balázs Mihály.

1876 május 6-án végzi az utolsó temetési funkciót Mikosevics József esperes-plébános, utána betegeskedni kezd. Augusztus elején már súlyos beteg és a helyettes lelkipásztor (Szent Ferenc-rendi atya) kezéből a szentségekkel megerősítve, augusztus 13-án 41 esztendei kevermesi plébánosi működés után, meghal. Sírja a halom délnyugati oldalán. Rövid ideig Németh Sándor a plébánoshelyettes, de szeptemberben már, kegyúri bemutatás alapján, kinevezést kap az új plébános: Mikosevics Alajos (az elhunyt Mikosevics József unokaöccse) Kisoroszi — Torontál vm. — plébános. Október 9-én történt a plébánosi beiktatás, melyen hivatalosan szerepelnek: Hervay Kálmán battonyai szolgabíró, Gyürki László kevermesi jegyző, Domsik András bíró, Kotroczó József, Lippai Ferenc, Lakatos Mátyás esküttek.

Az új plébános — éppen úgy mint elődje — erélyes „katonás” ember a férfikora delén, akinek nem egyszer kell keményen föllépni a magyar közszellemet megrontó, vidéken is pusztító, akkor divatba jött szabadelvű (liberális) tanoktól megköttyagosodott rendbontókkal és uszítókkal szemben.

1876 október 1-től Dombiratos községet egyházi főhatósági rendelet Kevermes helyett Kunágotához csatolja leányegyházképpen.

1881-ig az iskolák katolikus jellegűek Kevermesen, a két tanerő termény járandóságot élvez. Ebben az évben május 27-én a községi képviselőtestület nevezetes határozatot hoz az iskolák községi jellegűvé változtatása tárgyában oly feltétellel, hogy a „tanítónak a jövőben is csak katolikus vallású választható és aki a kántori teendőket végezni képes”. A két tanerő járandósága ettől kezdve részben kézpénz, részben termény. Ebben az évben szűnik meg a hitközségi szervezet Kevermesen „működési tér” hiányában, miután az iskolatelket és épületet „használatra” Kevermes községnek engedte át.

1884-ben, az „oskolás tanulók” nagy száma miatt, háromtanerős lesz a kevermesi községi iskola, bővül egy leányosztállyal. Első tanítónő: Richter Gizella. Az új, de nagyon gyenge iskolaépület a mai Horthy Miklós-úton levő áll. iskolaépület telken feküdt.

1884-ben Mikosevics Alajos plébános tevékeny erélyes és szívszívó irányítása, és jelentős anyagi támogatása mellett a templomot teljesen megújították, felszerelték 2731 forint költséggel, amit közadakozásból fedeztek. Ekkor készült — felsőbb engedéllyel — a szent-sír céljaira is szánt negyedik oltár, ami azonban már sok volt az aránylag kicsiny templomban. Ebben az időben községi jegyző: Budiács István; bíró: Fodor István; egyházigazdnok: Ködmön József. A megújított templomot szeptember 8-án a 81 éves Dr. Bódy Antal makói prépost-plébános, főesperes szentelte fel.

Ebben az időben a *születések* száma évenként 100 és 200 között jár, az *esküvők* száma 20 és 100 között. *Halálozás* 20-tól 200-ig, de cholerauszításkor ennek kétszerese is szerepel.

A harmadik huszonöt év 1886—1910-ig.

1885-ben Pelle Ferenc értékes miseruhát vesz a templom részére 65 frt. értékben.

1887 október 8-án „lövés által okozott seb következtében” elhalálozik Fodor Illés, a községnek a Ráday- korszakban sokszor emlegetett egyik lakosa „szentségekkel ellátva”.

1888-ban az *uradalmi pusztán „tágas és szép” iskolát épít az uraság a pusztán lakó tankötelesek részére. Első tanító ebben az iskolában ; Lója Ferenc.*

1889 augusztus 26-án, az egyébként életerősnek látszó plébános, *Mikosevics Alajos*, hosszas betegeskedés — a szentségek felvétele és öt napos kínos haláltusa után, 48 éves korában *meghal*. Augusztus 2-től *Oehring Albert* makói káplán mint segédplébános majd novemberben — kegyúri bemutatás alapján — a *község plébánosa*. A december 5-i plébános beiktatáson hivatalosan szerepelnek: Prokopp Gyula tisztartó mint kegyuri képviselő, Faludy Károly h. jegyző ; Domsik András közs. bíró ; Ködmön József egyházközlöny és Fodor István iskolaszéki gondnok.

1889 szintén „szükszetendő” főképpen búzatermés tekintetében.

1890-ben a kegyuraság a sekrestye és toronytetőt Zsindellyel újrafedeti. Ebben az évben kezdődött Kevermesen azaz épületes szokás, hogy Szent Péter és Pál ünnepét megelőző vasárnapon *aratási könyörgő ájtatosságot* tartanak a templomban. Ezen az ájtatosságon az első években a községi elöljáróság is megjelent teljes számban. Szeptember 20-án ritka jelentőségű napra virradt a község ! ellátogatott Kevermesre a kegyúr herceg Hohenlohe Fülöp Ernő, akit nagy ünnepléssel fogadtak. A kegyúr ez alkalommal 300 forintot adományozott a község szegényeinek. Búza és kukorica ebben az évben félttermést adott.

1891 *elején népszámlálás* történt. Kevermesnek és az uradalmi majornak együtt 3404 lakosa volt (ebből az uradalmi pusztán 362). Katolikus : 3119 ; egyéb vallású : 285. Rendkívül hosszú és hideg tél után országszerte gyenge termés, de Kevermesen kitűnő búza, kukorica és dohány termelt. A templomban közadakozásból 159 forintért Mária-trónust vesznek. A *temetőt* északkeleti irányban (a halomtól) *kibővítik*, az újtemetőt felszentelték és *temetőri állás létesül*. Szeptember 23-án *községi jegyzőt választ Kevermes* : Faludy Károly h. jegyző 22 szavazatával szemben *nemeskéri Kiss Vilmos* 23 szavazattal (1 szótöbbséggel) győz. A választási harc izgalmi, surlódásai csak hosszabb idő után pihentek el. — November hóban *megalakul az Élő Rózsafüzér-Társulat* 210 taggal — Székessy György kántortanító öregező éveiben, felsőbb hatóságok engedélyével, — saját költségén segédtanítót alkalmazott. Ilyenek voltak ; Erdős Ferenc

(1884—1887); Stumpfögger Kálmán (1887—1888); Salamon Lajos (1888—1891); Vitos Ignác (1891—1894).

1892 május 14-én Dessewffy Sándor csanádi püspök 1096 hívét erősíti meg a bérmálás szentségével Kevermesen. — A község lakosai új, kedvezőbb haszonbérleti szerződést kötnek az uradalommal 2.000 kat. holdról. A haszonbér holdonként 19 forint.

1893 mostoha időjárást, gyenge termést hozó esztendő. A kötelező polgári házasság és állami anyakönyvvezetésről szóló szabad-elvű, erőszakolt törvénytervezet hullámverései Kevermesre is eljutottak és itt is a vallásközömbösség előmozdítói lettek. Ekkor épült a régi, rozoga községháza helyén új községháza kb. 20.000 frt. költséggel. — Október 16-án Bécsben 49 éves korában meghal herceg Ipsilanti Gergely özvegye, báró Sina Ilona kegyurnő.

1894 bőséges, kitűnő búzatermést hozó esztendő, de a búza ára alacsony (5 frt. 50 kr.). Ekkor hajszolták keresztül a kötelező polgári házasságról áll. anyakönyvvezetésről szóló országos törvényt, ez, és a Kossuth Lajos halálával felmerült tulzó kívánságok újabb éket vertek a plébános és a Mezőfi-féle maszlaggal elkábított hívei közé. Ebben az évben létesül a kevermesi községi óvoda; első vezetője: Lázár Aranka, Július 15-én ünnepélyes első szentmiséjét mutatja be a kevermesi plébánia templomban Mészáros Kan^{kt} Károly (Kevermes szülötte) a Szent Ferenc-rend tagja. — Székessy György 45 évi szolgálat után nyugalomba vonul és a leredukált kántortanítói javadalomra (régi 700 frt.-ról 500 frt.-ra és a 2 hold szántóföld nélkül) szeptember 27-én 13 pályázó közül, a már évek óta helyettesként működő Vitos Ignácot választja meg az iskolaszék. — Ekkor történik a templom tetőzet újrafedése is.

1895 igen bőséges búzatermést adott (kat. h.=14 q.). Húsvéti áldozók száma 1008. — A Rózsafüzér-Társulat tagjainak adományából 2 térdelő szárnyas angyal szobor kerül a főoltárra, — Schlögl Pál gyógyszerész és felesége Desits Mária keresztelési készletet ajándékoznak a templomnak.

Az 1896-i „ezredév“ Kevermesen is kora reggeli harangzúgással és d. e.-i díszközgyűléssel kezdődött a községházán. — Ovónőváltás révén új ovónő: Györgyi Apollónia. — Rendellenes időjárás mellett Szent Márk napján (április 25-én) erősen havazott gyümölcs nem termett. A vallásvédelmi mozgalomnak kevésszámú hittvallói és bátor támogatóiként említi a krónikás: Bán Antal, őr. K. Fodor István, Hevessy György, őr. Kalló József, Kubinszki Mihály, őr. Lippai Ferenc és Vitos Ignác nevét. — Húsvéti áldozók száma: 958 — A rajongó nazarénus — szektához ebben az évben 19-en csatlakoztak a gyenge és eltévedt katolikusok közül Kevermesen.

1897-ben országos autonómia képviselőválasztási szavazás gyér érdeklődés mellett történik meg. — Húsvéti áldozók száma: 853. — A templom és plébánia kegyurai ebben az időben: herceg Hohenlohe Schillingsfürst Ernőné szül. herceg Ipsilanti Chariclea; gróf Pappenheim Albertné szül. herceg Ipsilanti Iphigenia. Kiskorú herceg Ipsilanti Tivadar és Manó.

1898 június 28-án este országos vihar, orkán és jégeső Kevermesen is súlyos károkat okozott. — A Széchenyi- és Tököly Sebők-utcai lakosok közadakozásból a falu szélén kőkeresztet emelnek 140 frt. költséggel. — A templom új cement és mozaiklapokat kap a régi téglá helyett. — A kegyuraság új ablakokkal látja el a templomot. Templom jötevéként szerepel: nemeskéri Kiss Vilmosné, szül. Gyenes Etelka.

1899-ben választják községi bíróná Ködmön József templomgondnokot. Husvétii gyónó 1156. — Az addig közs. jellegű iskolák, sajátos helyzet folytán, igen súlyos iskolaadót kívántak a lakosságtól. Az uradalom saját iskolát tartott fenn, ezért Kevermesen az iskolaadó fizetés alól mentesült a több mint 5,000 kat. h. földje után. A kb. 800 hold örökváltás alatt álló és 2,000 h. haszonbérrel földön gazdálkodó községi lakosság ellenben 80%-os iskolaadót fizetett. Ez a helyzet is sietette az iskola államosítását. 1899 nov. 20-án hitközségi, majd községi képviselőtestületi közgyűlést tartottak ebben az ügyben és a hitközségi közgyűlés, 3 szavazat és a plébános tiltakozása ellenére, kimondotta, hogy a még mindig r. kat. iskolatulajdonos képező (templom melletti) iskolatelket a rajta levő két tanteremmel és 2 tanítói lakással, telekkönyvi átírássra, átadja a községnek illetve a község útján az államnak, de csak *kikötésekkel*, amelyek között ott szerepelt, hogy az átengedett vagyon mindenkor csakis iskolai célokra használható, a tanítók mindenkor csakis katolikus vallásúak és kántori képesítésűek legyenek. Kápláni vagy hitoktatói állás szervezése esetén a község kötelezi magát évenként 100 frt-tal (200 K.) hozzájárulni stb. E feltételeket ugyanazon a napon a községi képviselőtestületi közgyűlés is egyhangúlag magáévá tette. (Az iskolavagyon átadása a következő évben ténylegesen is megtörtént.) — Templom jötevék ebben az évben: Ónodi Rozália, Pös Borbála, özv. Lakatos Mátyásné szül. Fodor Veronika; Fodor József, Kiss Antal és Pósa Pál a Szentháromság, Szent Antal és Szent Péter képekkel. Ugyancsak 1899 dec. 21-én a községi képviselőtestület határozatokat hoz az ifjúság vallásos fegyelemre szoktatásáról: vasárnap és ünnepnap d. e. 9—11-ig, illetve istentiszteleti idő alatt a községházán hivatalos óra nincsen: aki ilyenkor a főutcán — főleg a templom előtt — terheskocsival végig megy, a községi szegénypénztár javára megbírságolandó; tánc vasárnap és ünnepen d. u. 4 órától 7 óráig; az éjszakai sőt esti táncmulatságok „egyszer s mindenkorra beszünttetnek“ kivéve a farsangi napokat; ádventben és nagybőjtben semmi címen sem adható táncengedély; 16 éven aluli fiatalság szülői felügyelet mellett sem jelenhet meg korcsmákban; utcán való végigmuzsikáltatás tilos stb. (ügylátszik azonban, hogy az üdvös határozatok végrehajtása és ellenőrzése körül is csakhamar mulasztások történtek...)

1900-ban a kereszténység 19 százados és a magyar kereszténység 900 éves jubileumi éve lévén Kevermesen is ünnepek voltak. Szilveszter este harangozás, éjjel 12 órakor éjféli mise felajánló imával. A jubileumi év emlékére került a templom elé az új csinos trahit-kőkereszt, 370— K költséggel, amiből 120— P-t a községi kép-

viselőtestület szavazott meg; a többi közadakozás eredménye. A keresztgyűjtés körül legtöbbet fáradoztak: Bálint János, Pósa Pál, Mag János és Vincze Mihály. Az alapkö a kegyuraság adománya. — Húsvéti áldozók száma: 1024 — Vitos Ignác kántortanító 1898-ban orgonaalapra 200 — K-t tett le, amit ebben az évben 60 — K-val gyarapított. A szentévet, éppúgy mint a kezdetén, dec. 31-én éjféli misével fejezték be.

1901-ben a 20 év óta templomgondnok: Ködmön József községi bíró is lévén, a templomgondnokságról leköszön, utóda: Fejes József. Újabb népszámlálási adatok: összlakosság — 3650, ebből katolikus — 3297. A templom közadakozás útján (135 — K.) Szent Antal szoborral gazdagodik. Nemeskéri Kiss Vilmos közs. jegyző miután 1899-ben már *hitelszövetkezetet* létesített, ebben az évben *fogyasztási szövetkezetet* alakít. — Gyenge a búzatermés (4–5 q. kat. h.-kint.) nagy a szárazság. — Az orgonaalapot Vitos Ignác kántortanító karácsonyi pásztorjáték rendezése által újabb 114 — K-val gyarapítja (sőt még később is 67 — K-val). Ezen a nyáron bontják le a batonyai úti iskola gyenge épületét és 4 tantermes, egy tanítói lakással ellátott *új állami iskola épül* ugyanazon a helyen 47,000 — K. építési költséggel.

1902-ben a húsvéti áldozók száma: 1078 — A kegyuraság a plébánialakot és melléképületeit újra fedeti, tataroztat, egy második kutat furat a középső udvarban. — Kinevezik az *új áll. elemi iskola első tanítóit*: Moncsek István igazgató-tanító; Vitos Ignác kántortanító; Lója Ferenc, Rittner Jakab, Moncsekné szül. Herbek Adél, Lójáné szül. Richter Gizella. — A pusztai iskola tanítója: Székely Károly. — Templom jötevők: ifj. Fodor Józsefné szül. Kotroczó Rozália, N. Kotroczó Istvánné szül. Domonkos Mária, Vitosné szül. Karl Antónia, Prokopp Gyuláné. — Az egyházi főhatóság engedélyével ettől az évtől kezdve van vasárnap és ünnepnap két szentmise: egy diákmise reggel (csendesmise) és a nagymise.

1903 terményekben igen gyengének mondható. — Húsvéti áldozók száma: 1066. — A Makói — Déli — Templom — Andrássy (Pósta) úti buzgóbb lakosok közadakozásából új kőkereszt kerül a község délkeleti határára. E téren leginkább buzgólkodtak: Hevessi Ferenc és ifj. K. Fodor József. — Szent Joákim és Szent Anna szobrát Fodor József, Lakatos György, Fekete Ferencné, Lippai Károly öreg Asztalos János, Kiss Antal, Csik János, Horváth János szerzik be közös erővel 300 — K. értékben. — *Nazarénusok* mellett *baptisták* is szervezkednek, mozgolódnak. — Ebben az évben férja az *első mélyfúrású kutat* a régi iskola előtti téren (49 ¹/₂ m. mélyre) Neukomm Ferenc verseci kútfúró mester. A hírneves hypnotizáló (aki később Salamon Ella halálát is előidézte) itt időzése alatt is rendkívül hatásos mutatványokkal kápráztatta el a társaságokat. A mélyfúrású „vaskutak” valóságos áldást jelentettek a község közegészségére. Azóta sokkal kevesebb a járványos betegség (typhus). — Templom jötevő: Schlögl Pálné, Desits Mária.

Az 1904. év rendkívüli szárazságban telt el. Húsvéti áldozók száma: 995.

1905-ben *alig termet* kukorica és *takarmány*, úgy, hogy a vár-

megyétől inséggkölcönt kellett felvenni. — November 23-tól december 3-ig az *első misszió Kevermesen* P. Dunarich Károly és P. Bakács Lőrinc Szent Domonkos-rendi atyák vezetésével. Misszió alatt gyónók száma: 1352. A misszió keresztet T. Kovács Ferenc bognár mester készítette a báró Bánhidy földbirtokos által adományozott anyagból.

1906 korszakos jelentőségű év a község életében: Ekkor történt a herceg Ipsilanti örökösök tulajdonát képező *uradalom parcellázása* és megvétele. A több község határában fekvő hatalmas (több mint 8.000 kat. h.) kevermesi, vizesi, morodai földbirtokokból Kevermes mindjárt megszerez 4.400 kat. holdat, á. l'083% a többi Nagykamarásnak, Marczibányi-Dombegyházának és Forray-Nagyiratosnak jut. Az összvetelár: 9.000.000 K.; ebből 8.000.000 K. ingatlanra és terményre, 1.000.000 K. az élő és holt felszerelésre fordítva. A 9.000.000 K-t, 65 évi törlesztésre a Magyar Takarékpénztárak központi jelzálogbankja folyosította. A *kegyuraságra vonatkozóan* az eredeti szerződés csak ennyit mond: „Nagykamarás, Kevermes, Marczibányi-Dombegyháza és Forray-Nagyiratos községek a megvásárolt holdak számarányában átveszik az uradalom terhét képező kegyúri jogot kötelezettségeivel együtt”. A plébánia irattárában található eredeti levélváltások értelmében, kezdetől fogva az volt a terv, hogy a kegyúri terhek fedezetül e célra kihatított 70 (hetven) kat. hold föld fog szolgálni, hitközségi kezelésbe adva. Ezt az úgynevezet „templom földet” azonban mégsem a hitközség, hanem Kevermes község vette kezelésbe azzal a — nem sokkal később hozott — határozattal és indoklással, hogy „az összes kegyúri terheket ő vállalja”. — A hatalmas adásvételi művelet lebonyolítója Lekky István miniszteri osztálytanácsos volt, aki akkoriban hónapokon keresztül Kevermesen lakott. A terv, az elgondolás és kivitelezés azonban oroszánrészben az akkori vezető jegyzőnek, nemeskéri Kiss Vilmosnak érdeme, akinek bátor, szívós és eredményes munkáját a község azzal jutalmazta, hogy személyéhez kötve, 25 kat. h. föld haszonélvezetét biztosította részére. Egykorú feljegyzések között a következő megszívlelésre érdemes sorok is olvashatók: „adja Isten, hogy nemesszándékú fáradozásuk (Lekky István és nemeskéri Kiss Vilmos értendők) e községnek ne romlására, hanem boldogulására és felvirágzására váljon!”... A hatalmas művelet lebonyolítása után 29 évvel egyre jobban és jobban érezzük e rövid sorok mélységes igazságát... A rendkívül bőven termő év (kat. h. kint 14—15 q. búza) lehetővé tette az első részleteknek pontos és rendes fizetését; a következő évek azonban már súlyos terheket jelentettek, egészen az 1920-as évekig, amidőn értéktelen papírpénzzel lehetett, az egész vételárat egyszerre rendezni. (Ez is sok könnyelmű adósságcsinálásnak lett később a forrása...) *Hibák* történtek a parcellázott földek kataszteri tiszta jövedelmének magasra értékelése és osztályba sorozása körül is, aminek egyes érdekeltk — érthetetlenül! — még örültek is azzal az indoklással, hogy így Kevermesen sokkal több lesz az országgyűlési képviselőválasztó, mint a környező községekben... (Ez a „drága dicsőség” még 30 év után is érezteti hatásait Kevermesen!) — Új dülőút nyitása miatt akkor

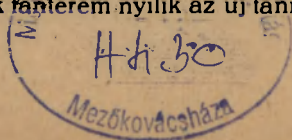
nyert egydülőnyi áthelyezést a szintén lehető legmagasabbra értékelt 39 kat. h. 1067 □-öl plébániai javadalmi föld is. — Az uradalom régi, történelmileg is nevezetes *kastélya* melléképületeivel együtt, a hatalmas park, a fasorok csakhamar, sajnálatos gyorsasággal, pusztulásnak indultak. Dec. 9-én a plébános népgyűlésen egyházközségi szervezet (egyháztanács) alakítására tesz kísérletet, szándéka azonban meg nem értés, félreértés, ellenségeskedés valamint sokak bátortalan-sága és közönbössége miatt nem sikerül. — Husvétii áldozók száma: 1051.

1907 ismét nehéz esztendő; búzából nagyon gyenge termés, kat. h. kint alig 2 $\frac{1}{2}$ q., az is szorult szemű, de a kukorica jól fizet. — A husvétii gyónók és áldozók száma sajnálatosan apad (902), ami a társadalmi és osztály gyűlöletet terjesztő, vallásellenes, túlzó agitációinak és alattomos mozgolódásoknak eredménye. Hiteles feljegyzés szerint, ekkoriban kezdődött Kevermesen az a *szégyenletes*, más vallásuaknál elő sem forduló szokás, hogy „a megméltelyezett egyének összejöveleteken sőt még a mezei munkájok közt is, a gyónásról, szent vallásunkról gúnyolólággal beszélnek, a lelkipásztorokat minden ok nélkül gyűlölik, mely gyűlöletnek temetés alkalmával is kifejezést adnak”. . . . Elszomorító korszak!

Különösen az iskolák nagyobbodása, a hitoktatás megfelelő biztosítása, szükségessé tette Kevermesen egy *hitoktató segédlelkész* állás szervezését, ami 1907. szept. 1-re meg is történt. A segédlelkész részére teljes ellátást a plébános ad; alapfizetés a községtől évi 200—K, ezen felül a kongruális kiegészítés. Első segédlelkész szeptember 1-től: Tóth Péter. — A templom mellett főreg, rozoga iskola alapos átjavítás alá kerül és új beosztást nyer, az eddigi 2 tanterem helyett lesz 3. Az átalakítása kb. 14.000—K-ba került. A hetedik tanterő: Dávid Ilona. — A község mint kegyúr, a plébánia kerítést megújítja, a gyalogutakat kiteglázza, a templomtornyot bádoggal befedeti, a sekrestye új tetőzetet kap.

1908-ban Csanád egyházmegye új püspöke, Csernoch János május 22-én Kevermesen bérmál. A megbérmáltak száma: 996. — Az uradalom parcelázásakor kiváló érdemeket szerzett közs. főjegyzőt, nemeskéri Kiss Vilmost, Ófelsége a Király aranyéremkereszttel tüntette ki, amelynek ünnepélyes átadása április 26-án történt Návay Tamás főispán, Hervay István alispán, a vármegyei főügyész, Lekky István miniszteri osztály főtanácsos és sok más vezető hivatalnok jelenlétében. Husvétii áldozók száma: 1201.

1909 a kat. népszövetség és a katolikus sajtó terjesztése érdekében indított mozgalmakkal kezdődik. 30 előfizető jelentkezik (sajnos csak rövid időre!) az Új Lapnál és 182 tag a kat. népszövetségbe. A fellángolás csakhamar szalmatűznek bizonyul. . . . Plébános a község képviselőtestülettel, mint kegyurasági képviselővel párbérmegváltási egységet köt (évi 3.000 K.). — Az új jegyzői lakás és nagyvendéglő építése ez évben nyer befejezést. Szent Péter és Pál apostolok ünnepén tartott felszenteléssel. — A plébánia épület a régi korhadttal helyett cseréptetőt kap. — Husvétii áldozók száma: 828. — Az állami elemi iskolában 8-ik tanterem nyílik az új tanítónő: Karsay Margit. — A

temetőpénztár alapból 380—K. értékben *gyászokcsit* szereznek be a temetésekhez. — Ebben az évben kezdődnek a keveremesi templomban az októberi rózsafüzérajátosságok délutáni végzése (azelőtt reggel a szentmisével kapcsolatban történt). — A búzatermés gyenge: 4—5 q. kat. holdankint.

1910-ben vált meg állásától öreg *Kubinszki Mihály*, aki 18 éves korában 1842-ben lett *harangozó* és teendőit 67 éven át „a legnagyobb hűséggel, pontossággal és lelkiismeretességgel végezte” (ritka szép sorok!...) Utóda unokája: ifj. *Kubinszki Mihály*. — A *kegyuraság* húzódó ügyében a pénzbeli megváltás (40.000—K. letét-behelyezése) útján történő megoldási mód nyomul előtérbe azzal az elgondolással, hogy az alapítvány évi 2.000—K. kamatából 1.000—K. a plébános deputátum váltságára a plébánosé legyen, 1.000—K. pedig tatarozások és építkezések céljára szolgáljon. — Husvétii áldozók száma: 985. — A 63 kg. súlyú kisharang elrepedt, 72 kg. súlyra újra öntették. — Áthelyezés folytán ebben az évben kerül *Kevermesre* az első nem katolikus tanerő: *Szőnyi Ilona* (ref.) áll. tanítónő. — A templompénztár terhére nagyarányú beszerzések történnek: új miseruhák, mizekönyvek, szekrény stb. — A templom jötevői között szerepel: *Berky Mária*. — Az erős kanyaró-járvány 29 gyermeket ragad el. 1886-tól 1910-ig az évi születések száma 118 és 168, a házasságkötések 20 és 50, a halálozásoké 61 és 163 között mozog.

*

A negyedik huszonöt év 1911—1935.

1911 jó termést hozó esztendő. A búza 12 q-t ad kat. holdankint; a kukorica kevesebb, de magasak a terményárak: búza 22—23 K., kukorica 15—16 K. — Husvétii áldozók száma: 1072. — A kalocsai érsekség élére távozó *Csernoch János* utóda: *Dr. Glattfelder Gyula* csanádi püspök. — Ebben az évben kezdődik a csanádegyházmegyei plébániák örökös szentségimádásának elrendelése. *Kevermes* márc. 5. és szeptember 16. a szentségimádási napok. — Templomfestés, orgonabeszerzés iránt mozgalom indul; aránylag rövid idő alatt összegyűl 900—K. — Egykori feljegyzés szerint: „1911-ben Isten megvédte *Kevermes* az elemi csapásoktól, ragályos betegségektől; jólétben nyugalomban folytak a napok”...

1912 elején *népszámlálás*; e szerint 3.654 lakosa van *Kevermesnek*; ebből katolikus 3.551—96%. — Nyáron *közadakozásból templomfestés*. A két mellékoltár új oltárképet kap. Templomszentelést búcsú ünnepen szept. 8-án *Jászay Géza* szegedbelvárosi apátplébános tart. Az új orgona október elejére lett kész. A kórus a hajófelé kibővült. Az átalakítás asztalos munkáját *Kotroczó István* végezte, a vaskorlátot *Pintér Károly* ugyancsak helybeli iparos készítette. A templomfedési munkálatok csak a következő év tavaszán készültek el. — Októberben már betegeskedik *Oering Albert* plébános; november elején — súlyos beteg — az aradi közkórházba szállítják, ahol

— töredelmes életgyónás után — súlyos operációnak veti alá magát (bélcsavarodás), de a műtét után hamarosan meghal (nov. 5.) Holttestét hazaszállították, az újonan kifestett templomba felravatalozták és a kevermesi temetőben édesatyja mellé temették. *Tóth Péter* s. lelkész egyideig helyettes plébános, de hamarosan máshova nyer beosztást, Kevermesen *Herdt József* kisiratosi káplán lesz id. plébános helyettes, de hamarosan súlyos beteg lesz, úgyannyira, hogy papi ténykedéseit alig képes teljesíteni. (Megtörténik, hogy vasárnap szentmise közben az evangéliumos könyvet reszkető kezében tartva áll a nép felé fordulva az evangélium szöveget pedig a kórusonlévő kántor olvassa hangosan.) Kegyuri bemutatás alapján hamarosan *Dr. Szánthó Géza* károlyfalvai plébános kerül Kevermesre (1913. márc. 1.), *Herdt József* pedig szülei házába tér hamarosan elkövetkező haláláig. *Dr. Szánthó Géza* a plébános elődje által kötött párbérmegváltási egyességet magára nézve is kötelezőnek fogadta el és állta később a papirkorona pénz romlása idején akkor is, amidőn az eredetileg 15—20 K-ás búzaár már 50.000—K. féle közeledett, úgyhogy a párbér és deputátum váltság évi 4.000—K-~~ra~~ (eredetileg több mint két vagon búza!) mindössze 10— (azaz tíz) kilogramm búza árát jelentette... Az új plébános előtt a régebbi nazarénus és baptista szülők gyermekei közül többen keresztelezésre, visszatérésre jelentkeztek.

1914-ben Szt. Péter és Pál ünnep előtt a kevésbeszédű, keménykötésű, de mélyen vallásos és méltán nagy reményre jogosító trónörökös, *Ferenc Ferdinándot*, jóságos feleségével együtt, gyalázatos módon *legyilkolják* Sarajevóban. Július 25-én általános mozgósítás... Kezdődik a *világháború*, amelyből Kevermes fiait mint 101. közös gyalogezred és a 2. honvédgyalozezred katonái veszik ki részüket. Kevermesközség itthon, a templom mellett a iskolaépületben, kiegészítő *katonakórházat* rendez be 30—40 ágygal, melyre a berendezést (kezdetben az élelmet is) a község lakói adták össze. Az orvosi szolgálatot *Dr. Neumann Sándor* közs. orvos látta el egy *Nagy István* nevű, igen ügyes szanitézskatonával. A konyha felügyelete élén nemeskéri *Kiss Vilmosné* és *Vitos Ignácné* állottak. A kórház 1917-ben szűnt meg. A hadifogoly levelezéseket *Dr. Szánthó Géza* plébános bonyolította le széleskörű nyelvtudásával és *Vitos Ignácné*. A hadifoglyokkal emberségesen bánt a község lakossága. A hadiszolgálat alóli felmentések és az u. n. „hadisegélyes asszonyok” költségek, mulatók, könnyelmű életmódja azonban teljesen hozzájárultak a későbbi háború végi szomorú állapotok kifejlődéséhez.

1916-ban, az oláhok erdélyi betörésekor, Kevermesre is érkeznek székely menekültek, de ezeket már mérsékelt lelkesedés, szeretet szívesség fogadja. *Ekkor vittek el három harangot hadicélokra*, csak a második harang maradt meg. Mikor utoljára szóltak ezek a hadba induló harangok egy egész órán át a néphez, zokogó hívek tömege búcsúzott a megszokott, kedves harangtól. A megmaradt egyetlen harangot is az elvitel veszedelme fenyegette később, azonban a plébános leleményességének sikerült a leszerelést addig elodáznia,

míg a mentesítő kormányrendelet megérkezett. Az orgonasípok is csak úgy maradtak meg, hogy ólom helyett „cin“ sípokat rakott annalki-dején a túltakarékos orgonaépítő.

Az Oroszországból hazatért csererokkantoknak sok esetben fertőzött lelkülete, a túlhosszúra nyúló háború, a Wilson-féle világ-raszóló humbug a 12 ponttal, a „népek szabadrendelkezésének joga“ (amiről csakhamar kiderült, hogy ennél jobban még aligha csapták be a világot! . . .), a frontharcos katonák hiányos ruházata, élme-zése, itthon a felmentetteknek sokszor kihívó, fényűző életmódja, a rekvirálások túlzásai és tévedései, főképen pedig a romboló sajtó, az ujságok alattomos aknamunkája, a harctéri helyzet rosszabodása nélkül is mindinkább *rontották a közhangulatot* a nyugtalan, túlzásra hajlamos és lehangoskodóbb elemek révén.

1918 november 1-én Kevermesen is elszomorító látványt nyujtot. Szégyenletes „halottak estélye“ volt ez, telve puskaropogással és — tivornyázásokkal. Másnap — halottak napján! — d. e. a féke-vesztett tömeg két, nem keresztény kézen lévő üzletet kirabol és a község háza hivatalos irattárában is „alapos“ (!) pusztítást végzett. Fenyegettek egyes tisztviselőket is, de — hála Istennek! — ember-halál sőt vér nélkül multak el a szégyenletes emlékü kritikus napok, bár történtek igen visszataszító + jelenetek is. — Megalakult az u. n. „nemzeti tanács“ később már vörösebb, szinezettel kibővitve, napirenden voltak a „népgyűlések,“ agitációk jöttek — mentek, gya-lázva a történeti multat, egyházat, tekintélyt és terelgetvén be min-denkit az egyedül üdvözítő (?) szervezetekbe.

Következett 1919 tavaszán a „proletár diktatúra“ kikiáltása; a hazafias sajtó teljesen elnémult, csak egyféle: vörös hírszolgálat volt lehetséges. De a vörös hadseregben való csalogatás nem sok eredménnyel járt. A megalkuvás, behódolás azonban Keverme-sen sem volt ismeretlen. . . A *direktórium* (kevermesi népies elneve-zés szerint: „porgatórium“ . . .) egy budapesti vasmunkás vezetése mellett rekvirálni kezdett összeirták a földbirtokokat, de csak a plébániai javadalmi föld és a jegyzőföld (amelyet annak idején tisz-teleiből adott a község a főjegyzőnek!) került kiosztás alá 100—200 □-ölenkint. A vörösterroret, április végén, fölváltotta a *szégyenletes oláh megszállás és pusztítás*. Április 21-én a megszelidült direktórium elmenekül. Az oláh csendőrök csak 1920 tavaszán vonultak el, ami-kor Trianon Kevermest határszéli községgé tette, elrabolván az alig pár km. távolságban fekvő tiszta magyar és katolikus Kisiratos és Nagyiratos községeket. . . A magyar csendőrség ápr. 2-án vonult be — nagy örömujjongás közt — Kevermesre és összeszedte a forradalom és vörösdiktatúra vezetőit. Egyhónapi fogság után azonban — főké-phen Csernus Mihály későbbi pap képviselő közbenjárására — mind-annyian kiszabadultak.

A forradalom és főképen a „proletárdiktatúra“ idején elevenebb volt a *hitélet*. A hitoktatás végig zavartalanul folyt az *iskolákban*, amit kevés község mondhatott el magáról! Szentmisére járók, gyónók-áldo-zók száma megnövekedett. A jobbérzésűek késznek mutatkoztak a

templom megvédelmezésére, amennyiben arra szükség lenne. A község-házán igaz, a Pestről jött vezető a fészületet eltávolította, de ezt általános felzúdulás követte. Jellemző tény, hogy a nagypénteki úrkoporsószolgálatot és menyezelvitelt, amelyet addig a községi előjárók végeztek, a direktórium helybeli tagjai is vállalták, még pedig látható készséggel és örömmel! . . . Közben templomgondnok változások: lemondás folytán I. Mag János, majd Ködmön Mihály az új templomgondnok.

A következő évek a rendes mederbe terelődés csendesebb évei.

1923-ban *Dániel János* kisközgazda 96 kg. súlyú *harangot* adományoz a templomnak.

1921. május 30-án — oláh engedéllyel!! — Kevermesen *bérmál* Dr. Glattfelder Gyula csanádi püspök 1114 bérmálandót, de 1923 tavaszán Csanád Püspökének át kell élnie, hogy az oláhok kiutasítják Temesvárról . . . Egyenlőre csak ideiglenes otthonban Szegeden telepszik le a megcsonkított, alig 40 plébániás egyházmegye új székvárosában, ahol jóleső megértést, szeretetteljes fogadtatást talál. Bezdán József pápai prelátus, makói apátplébános, püspöki helynöktől az egyházmegye tényleges kormányzatát is rövidesen átveszi.

1923. július 1-től Dr. Szánthó Géza — saját kérelmére — kunágotai plébánossá nevezetlén ki, a megüresedett kevermesi plébániára, először mint helyettes plébános, majd — kegyúri bemutatás alapján — szept. 1-től mint *plébános*, Dr. *Bodor József* makói hittanár kerül.

Az új vármórségi laktanya és tisztalak ünnepélyes felszentelése is 1923. nyarán történik. (Július 26-án). — A plébános rövidesen új párbérdeputátum és egyszerű stóla megváltási egyességet köt Kevermes községgel (1 vagon buza ára vidéki paritásban, + 200 q. kemény tűzifa természetben). Ugyanakkor történik a kápláni 200 — K. fizetés valorizálása is 10 — q. buza árában. Plébános a temetőfü felét a községnek engedte át.

1924. május 17-én részleges jégverés; hűtött, megszorult gyenge buzatermés. Ebben az évben jön újból szokásba a hónap I. vasárnapján Szentséges nagymise, májusban a naponkinti délutáni ájztatosság. A szentély és áldoztató rács átalakítása ~~au~~ megy keresztül; a rácsnál történő áldozást a hívek hamarosan megszokták sőt megszerették a vasárnapi és ünnepnapon kismisék 5 perces szentbeszédeivel együtt. A legszegényebb felnőtt temetése is palástban és sírhoz kísérettel történik teljesen díjtalanul; a temetések $\frac{3}{4}$ része néhány év múlva már ingyenes. — 1924 elején telepedik le Kevermesen Dr. Molnár László magánorvos, akit Dr. Neumann Sándor községi orvosnak nov. hónapban bekövetkezett halála után, egyhangulag községi orvossá választanak. — Új temetőkerítés ügyben, plébános kezdeményezésére, társadalmi mozgalom indul, de eredmény nélkül. — Mivel a temető megtelt, a szomszédos új temető részt november 2-án (vasárnap) szentelte föl a plébános. Az újtemetőbe való temetkezés először némi vonakodással ment, de az idő itt is jó segítőknek bizonyult. és a kevermesi újtemető egyike lett a legrendezettebb vidéki temetőknek! . . .

Az u. n. „kegyúri alapítvány“ (40.000 papir K.) elérte telenedvén (320 aranypengő lett belőle...), Kevermes község mint kegyúr, — hosszú huza-vona után — az ijesztően elhanyagolt állapotban levő plébánia lakon és omladozó melléképületein javításokat eszközölt. — Az iskolánkívüli ismeretterjesztő előadások is ebben az évben kezdődtek vasárnap délutánonként. — Husvétii áldozók száma: 1.400, keresztelés: 141, halálozás: 74, esküvő: 45. —

1925. bőséges buzatermő év: 12—15 q. kat. holdankint. — Új espereskerületi beosztás folytán Kevermes az újonnan létesített Battonyai esperesi kerülethez kerül. Új esperes: Grósz Antal battonyai plébános. — A jubileumi szentévet befejező ájtatosságok Kevermesen is négy napon át tartanak. Június 29-én az új községi-orvosi lakás felszentelése. — A temetőben Mikosevics József és Mikosevics Alajos egykori plébánosok omladozó sírját közadakozásból rendbehozzák 1 1/2 millió K.-ból. — A háború óta érzett haranghiányon segitendő, egy nem is nagy vagyonu de nagylelkű, szorgalmas özvegyasszony: özv. *Torma Lajosné szül. Kis Rozália* harmincnégy millió korona költséggel egy új, 355 kg. súlyú nagyharangot adományoz a templomnak. (Előző évben ugyanő, egy millió korona értékű oltárgyertyatartókat adományoz.) A nemeslelkű adományozó neve méltán megérdemli a megőrkítést és a község háláját! Ugyanakkor *Hevesi Ferenc* gazdálkodó egy 45 kg.-os kisharanggal (ára 3 millió K.) gyarapítja a harangok számát. Az új harangok felszentelését búcsúnapján: szept. 8-án *Bezdán József püspöki helynök* végezte. A nagyharang bőkezű és nemesszívű adományozójaért, elismerésképen, a Megyéspáspásztor megengedte, hogy évenként örök időkre egy énekes szentmise mondassék (örök mise). — Az 1912. dec. 1-től üresdedben levő kevermesi *segédlelkészi állás* szeptember 1-re újból betöltés alá kerül és *Rakonczay János szombathelyegyházmegyei káplán* kerül ideiglenesen a községbe. A régi káplánszoba azonban, még ideiglenes lakásnak is alkalmatlanná vált. A plébánia lak előtti terraszt, kisebb méretben, megújítja a kegyuraság. — A templomi örökmécs olajra dicséretre méltó buzgósággal adakoznak a hívek. 1925. évi kereszteltek száma: 160, halálozás: 59, esküvő: 54.

1926. szombatos-adventista agitációval kezdődik, de szerencsére kevés sikerrel. — Márc. 4-től 11-ig hétnapos *népmisziót* tart a templomban P. Bakács Lőrinc és P. Marton Bernát Szent Domonkos-rendi szerzetes. Gyónók száma: 2.100, szentáldozás: 2.500. A misszió a közs.-főjegyző vezetésével az összes hivatalnokok résztvettek és a szentségekhez járultak, ami épületes látvány volt az egész község számára. — 4 millió K.-val közadakozásból az orgona javításban és tisztításban részesült. — Május 16-án Dr. Glattfelder Gyula csanádi püspök Kevermesen *bérmál* (megbérmáltak száma 567.)

Az évek óta vajdó föld és házhely igénylés-ügye, hosszas tárgyalások és kísérletezések után, ebben az évben nyer Kevermesen valamelyes megoldást. Itt az uradalmi birtok parcellázása óta kisajátításra alkalmas (100 kat. h.-on felül) földbirtok nem volt, ezért a „földigénylők“ igényeit a 8 km. távoleső lökösházi Gróf Bréda-urada-

lomból rendelte kielégíteni a bíróság. Az új földhözjuttatottakra nézve — éppen úgy mint sok más helyen — a remélt kedvező változás, jó eredmény nem következett be. A házhelykiosztások még több izgalommal jártak. A tervezett új utca (Kossuth-utca) megnyitása a szomszédos Dalacsi és Makói utcák lakói részéről heves tiltakozást váltott ki, az új utca azonban mégis megnyílt. Aránylag nyugodtabban ment a következő évben az u. n. „újtelepi” utcák megnyitása, az itteni házhelyek kiosztása. A temetőn túl, a lökösházai köves út két oldalán négy új utca (jobbra: Hősök és Árpád, balra: Rákóczi és Bethlen utca) létesült legnagyobb részben u. n. „Faksz” kölcsönök segítségével. Csakhamar kiderült, hogy *nem volt szerencsés megoldás* a középponttól a legtávolabb eső, (2 km!) helyen egy tömegbe történt telepítés templomtól, iskolától távol, kápolna — népház vagy kultúrházról való gondoskodás nélkül. Mindenféle szélsőséges agitációnak tágtere nyílik ilyenformán az amugyis szerencsétlen, vagyontalan és legkevésbé gondozott nyugtalan lakosság között . . .

Ebben az időben indulnak meg a nagyobb arányú földvásárlások, sajnos, sok esetben kellő tőkeerősség nélkül, hatalmas bankkölcsönök igénybevételével, ami a lakosság későbbi rendkívüli eladósodtságának egyik okozójává lett. Ugyancsak megszorodnak a nyilvános és dugott bálak, táncmulatságok serdületlen, iskola köteles, 13—14 éves lányok bevonásával, főképen a szülők meggondolatlansága és a hivatalos ellenőrzés lanyhasága következtében . . . Ezek után az alkohol fogyasztás is még ijesztőbb méreteket ölt . . .

1926. szeptemberében Rakonczay János segédlelkész helyére *Gallyas János káplán* kerül. — Orsós Katalin új temetési gyszalobogót adományoz a templomnak. — Ebben az évben ünnepelte a keresztény világ először Krisztus szociális királyságának ünnepét október utolsó vasárnapján. Ekkor szerezték be a hívek közadakozásból az új Jézus Szíve szobrot 3 millió K. értékben és ez idő óta örövendetesen gyarapodott a gyakori áldozók száma. — Templomi szerelvények (szőnyegek) beszerzésével is gyarapodik a templom. — *Keresztelés* volt: 142, *halálozás*: 78, *házasságkötés*: 41. —

1927. új pénzegységet hoz: a pengőt. 1 P = 12.500 papirkorona. — Húsvéti áldozók száma: 1550. — A Szív ujság, főképen iskolás gyermekek révén, 50 példányban előfizetőre talál. — *Hivatalos népszámlálási adatok* szerint a község lakosainak száma: 4.548, ebből kat.: 4.435, vagyis 97'51 %. — Május 12-én, hosszas betegeskedés után, meghal a község főjegyzője: *nemeskéri Kiss Vilmos*. 36 évig állott a község élén, amely saját halottjaként temette el fényes gyászpompával. *Utóda* a nagy szótöbbséggel megválasztott *Kusztos Géza* battonyai segédjegyző (ref.), aki a július 1-én lezajlott választás előtt. Kiss Vilmos betegsége idején, már hónapokon át mint helyettes vezető jegyző tartózkodott Kevermesen. — Ettől az évtől kezdődően ünneplik Kevermesen is a hónap első péntekjét nagyszámú közös szentáldozással. — Kántori fizetés helyesbítése iránt eredménytelen tárgyalás indul a közs. képviselőtestülettel. Harangozói párbér fuvar, kegyúri tatarozások ügyében is eredménytelen huza-vona. — A teme-

tői gyászkosci-alapból új kocsiszín készül a gyászkosci számára. — A templom új Szűz Mária szobrot kap (176'— P, közadakozásból) új fekete bársony palástot (275'— P.) dalmatikákkal és matyó hímzésű oltárelölüggönnyt (168'— P.) — Vitos Ignácné és mások gyűjtéséből. Albák, karingek készülnek Lászlóné Andrez Anna és Kóboriné Kiss Anna tanítónők vezetése mellett. A templompénztár terhére egy zöld színű miseruha, minisztránsruhák és gyóntatórács kerül a templomba, kehely aranyozások történnek. Sterné Pénteki Jolán értékes oltár és szószék csipkefüggönnytakaróval, Ködmön Lajos és felesége feszülettel gyarapítják a templomfelszerelést. — 1927-ben *keresztelés* volt: 126, *halálózás*: 80, *házasságkötés*: 52.

1928-ban szüntették be a községi elöljárók azt az ősrégi, szép helyi szokást, hogy az Oltáriszentséggel tartott körmeneteknél a mezezetet ők vitték... „Uri kaszinó” létesítésére történik ismételten is sikertelen kísérlet. — Január végétől vasárnaponként az eddigi két szentmisén kívül egy harmadik is szokásba jön a levente-ifjúság számára d. e. 11 órakor, püspöki engedély alapján. — Húsvéti áldozók száma eléri az 1.600-at! — Június 3-án az ifjúsági levente-egyesület zászlószentelési ünnepélye a piactéren bemutatott „tábori misével” és délután ifjúsági sportversennyel. — Új magánorvosok érkeznek a községbe: Dr. Speller Lajos és Dr. Barta Tibor. — Szeptember 1-én *segédlelkész* változás: Gallyas János helyét *Kaló István* foglalja el, aki az iskolásgyermekek között rövidesen *szívgyárdát* létesít, dec. 8-án *gárdaavató* ünnepséggel. Karácsonykor „Árva Peti karácsonya” c. alkalmi színdarabot sikeresen adják elő a kis gárdisták. — Nov. 19-én új *segédjegyzőt* választ Kevermes Balla János személyében. — Ország-szerte gyenge kukorica termés mellett Kevermesen jó közepes.

A tankötelemek számának megnövekedése miatt csak félnapos tanítással sikerült eddig megoldani az osztálybeosztásokat és az óra beosztást. Az előző évben érthetetlenül hirtelen elhatározott *új iskola építés* a temető melletti iskolatelken valóra válik (4 tanterem, egy tanítói lakás, 2 iroda — szertárszoba), de a berendezés, felszerelés — szintén érthetetlenül! — a következő évre maradt, úgyhogy az ugyancsak drága (100.000 P. körül!) iskola egy évig használatlanul hevert. Az *építkezés megkezdése előtt ajánlatos lett volna* az érdekeltek (gondnokság, plébánia, közs. elöljáróság) szélesebbkörű bevonásával alaposan megvitatni az építkezési tervezeteket, úgyhogy az új iskolaépület megépítésével kapcsolatban — úgyszólván minden külön kiadás nélkül!! — beállítható lett volna egy díszterem létesítése (két tanteremből), ami vasárnap és ünnepnapon kápolna, egyébként pedig kultúr otthon, egyesületi otthon vagy előadóterem céljaira is felhasználható volna. Ennek fontosságát — közel az új telephez! — nem szükséges bővebben fejtegetni! —

A *szombatos-adventisták* ismét erős agitációba kezdtek (főképen az új telepen!), meglehetősen gyanus pénzforrásaikra, kiadványaikra támaszkodva, sőt hivatalosan is engedélyeztek számukra hetenkint három „összejevetelt”, sajnos, minden tényleges hatósági ellenőrzés nélkül.

A templomi beszerzések (szőnyegek, zászló stb.) tovább folytatódnak közadakozásból újabb 776—P.-vel. — *Ebben az évben nyílik meg Kevermesen a tizenegyedik italmérés!* . . . A kölcsönökre épített földvásárlások tovább tartanak! . . . 150 példány jobb szellemű nap-tár talál vevőt és a rózsafüzértársulatba nagy számmal jelentkezik a tanköteles leányifjúság. — Az évi *kereszteltek* száma: 145, *halálozás*: 75, *házasságkötés*: 39. —

1929. elején telepedik le Kevermesen az első ügyvéd: Dr. Lasskó József személyében. — Kaló István segédlelkész 16 jelölttel *cserkész-csapatot alakít*, diákok, kereskedő-iparostanoncok és földműves fiúkból. A csapat szervezőtestülete a r. kat. egyház lett. Segédvezető: Balla János közs. segédjegyző. — Húsvéti áldozók száma: 1.500. — Május 22-én Kevermesen *bérmál* Dr. Glattfelder Gyula csanádi püspök (bérmálkozók száma: 282,) ugyan akkor ünnepélyesen felszentelvén az új iskolaépületet. — *Káplánszoba részére új bútortzat beszerzése* engedélyezve. — A termény árak (főleg a búzánál) ebben az évben kezdenek zuhanni lefelé (pl. a buza q-kint 28'—P.-ről 18'—P.-re!). — Meghal a község 25 éven át gyógyszerésze: Bauer Károly.

Július 28-án, minden zökkenő nélkül *megalakul* a kevermesi r. k. *egyházközség* szervezete. Első világi elnöke: Dr. Molnár László közs. orvos. Az egyházközség dec. 8-án, XI. Pius Pápa Öszentsége 50 éves papi jubileuma alkalmából a mozihelyiségben gazdag műsorú díszünnepélyt rendez. — A káplánlakásul szolgáló régi szoba, idők folyamán, teljesen alkalmatlanná és hasznavehetetlenné vált. Hosszadalmas, sokáig eredménytelen tárgyalások után, a romokban heverő magtár helyén, a kegyuraság új, *megfelelő káplánszobát* és magtárt építtet az utca frontra egy tető alá. Építőmester: Tánczos István helybeli kőműves. Az új káplán-otthon felszentelése búcsunapján, szept. 8-án történt Bezdán József püspöki helynök, pápai prelátus által.

Az egyre jobban jelentkező eladósodottság ellenére sem szűnik, nem apad a bálók, táncmultságok száma. A néhány év óta ismét szokásba jött leeresztett hajfonat a nagyobb lányoknál eltűnik, egyre gyakoribbá válik a fiús rövidrenyírott haj. Öltözködés nagyvárosok divatja után igazodó. — A „Szív“ ujság előfizetőinek száma 75-re emelkedik. — December 15-én ünnepélyes cserkészavatás. — A kukorica ára az előző évi 17'—P-ről 6'—P-re zuhan. — A *járási főszolgabírótság élére Kovács Ágoston eddigi szolgabíró kerül*. A kántor javadalmi ügy egyezkedő újabb tárgyalásai már az ő irányítása mellett folynak. — A templom közadakozásból értékes fehér miseruhát és 2 dalmatikát kap. Templomjótévek: Balogh Jánosné és leánya, Lászlóné Andrez Anna és Kóboriné Kiss Anna tanítónők, özv. Torma Lajosné, id. K. Fodor Józsefné, Ködmön Mihályné, özv. Nacsa Andrásné, N. Kotroczó Istvánné és leányai. A Rózsafüzér-társulat új pápai zászlót adományoz a templomnak. 1929. évi *keresztelések* száma: 117, *halálozás*: 66, *házasságkötés*: 44.

1930. márc. közepén P. Fiedler Lipót Jézus-társasági atya 3 napos *missziót felújító ájtatosságot* tart a templomban 900 gyónóval. Feltűnést keltett a községi eljáróság távolmaradása! — Húsvéti ál-

dozók száma : 1.700 körül. — Szent Imre herceg halálának 900 éves jubileuma alkalmából Budapesten fényes, országos ünnepségek voltak ; Kevermesen az egyházközség Áldozócsütörtök ünnepén (V. 29) d. u. rendezett gazdag műsoros Szent Imre ünnepélyt. Ekkor gyarapodott templomunk a Szent Imre herceg szoborral (közadakozás) és az egyházközség kezdeményezésére a községi képviselőtestület egyhangú határozata alapján a régi Templom-utca *Szent Imre herceg-út* nevet kapott. Ugyanakkor nevezik el a régi Battonyai-utcát (középső köves út) Horthy Miklós útnak.

Az előző évek mohó földvásárlása, az egyre olcsóbbodó termény és állat árak sok jogos és nem jogos panaszt, elkeseredést hoztak. A költséges divatok mohó felkarolása, a túl zajos és költséges életmód, egyes hivatalos egyéneknek épen nem kívánatos életmódja, példaadása a következő években is folytatta és siettette az osztályellentétek kiéleződését. — Augusztusban orgonatisztítás, hangolás. — Az egyházközség szegénysorsú iskolásgyermekek között 66 drb. hitan könyvet oszt ki használatra.

1930-ban keresztelés volt : 102, halálozás : 68, házasságkötés : 48. Ezekben az években átlagosan évi 2—3 visszatérő az Egyház kebelébe.

1931 tavaszán a községháza udvarán levő egészségtelen vizű tavat többezer kocsis földbefuvarozásával betömik. — Sajnálatos surlódások, társadalmi összetűzések indulnak meg a vezetésre, példaadásra hivatottak között, ami az egész lakosságnál érezteti káros hatását. — Február végén *Kaló István segédlelkész Apátfalvára kerül* és a Kevermesen megüresedett állása — épen nagybőjt kezdetétől — hosszú időn át betöltetlen marad. Az iskolák I. és II. osztályaiban ez idő alatt az osztálytanítók látják el a hitoktatást. — A cserkészcsapat parancsnokságot Balla János közs. s. jegyző veszi át. Segéd-tiszt : Köllő Ödön h. áll. tanító lesz. — A termény és állatarak tovább esnek lefelé, a megélhetési viszonyok mind inkább nehezülnek de a korcsmai táncmulatságok, házi citerás teaestélyek, gyerekbálok — még a legszegényebb házaknál is — a korcsmai duhajkodások jobban tombolnak mint bármikor... Minden mérséklési kísérlet hiábavaló!... Ennek az évnek tavaszán nagyjelentőségű lépést tesz a csekély bevétel felett rendelkező *egyházközség : 2.000* — P-ért megvásárolja Stern Lajos kereskedőtől az u. n. „*régi ezredesház*” és *telek felerészét* kat. otthon vagy egyesületi ház céljára. Már a közeli jövő beigazolta, hogy Kevermesen égetően szükséges egy ilyen helyiség... Husvétii áldozók száma : 1510. — Az iskolásgyermekek közül először áldozók (kb. 120-an évenként) ennek az évnek Áldozócsütörtökén kapnak első ízben izletes, kiadós *szereket reggelit* (tejeskávé és friss kalács) közadakozásból az iskolában nagyszámú szülő és érdeklődő jelenlétében. A boldog gyermekcsereg örömeiben a következő években is szívesen osztozott ilyenkor sok felnőtt is. — Május 1-től 29 évi kevermesi működés után — Vkm-i elismerő oklevéllel kitüntetve, — házi ünnepélyen történt búcsúztatás után, *nyugalomba vonul Moncsek István* áll. el. isk. *igazgató-tanító* és *Moncsekné Herbek Adél* áll. isk. tanítónő. Ezután *Hunay Nándor*, majd *Vitos Ignác* kántortanító lát-

ták el az igazgatói teendőket helyettesi minőségben. — Pünkösöd vasárnapján d. e. 111 szívgárdista jelölt avatása, d. u. és este jólsikerült szívgárda-ünnepély Babits Aranka h. áll. tanítónő, h. gárdavezető rendezése mellett. — Május 1-én szélsőséges túlzásokra hajlamos elemek — bár szigorú gyűléstilalom volt — mégis mindenáron gyűlést akartak tartani. — Szeptember elején — felfüggesztés következtében — megüresedik a közs. főjegyzői állás. Helyettes főjegyző Agónás Pál adóügyi jegyző, majd néhány hónappal később: Barabás Lajos mezőhegyesi közs. segédjegyző. — Árpádházi Szent Erzsébet halála 700 éves jubileuma alkalmából nov. 16-tól 19-ig templomi ájtatosság. Ekkor gazdagodik a templom közadakozás révén az új, kedves Szent Erzsébet szoborral. A „szegények szentje“ szobrára a legszegényebb lakosság is szívesen odaadta filléreit (500-nál több kisadomány !)

Az aggasztóan növekvő nyomor enyhítésére, a plébánia kezdeményezésével, a téli hónapokra 28 szegény iskolásgyermek ebédeltetését vállalták egyes családok és a vármórség. Ugyanakkor az újtelephez közel eső iskolánál népkonyha létesül, ahol naponként 50 szegénygyermek kap, ugyancsak a téli hónapokban, izletes, meleg ebédet. Nélkülöző iskolásgyermekek ruhasegélyezésére az egyházközség 100— P-t ad és 100 drb. hittankönyvet oszt szét. A kezdeményezés nyomán szélesebb mozgalom indul, úgy, hogy 88 szegény tanuló részesül ruhasegélyben. A plébánia ugyanakkor 50 q. keménytűzifát oszt szét. Ez a szeretet-mozgalom a következő években is megismétlődik.

A templom új kókusz szőnyeget és apróbb felszerelési tárgyakat kap. — Templomjótéví: özv. Hevesi Kálmánné.

1931-ben kereszteltek száma: 108, halálozás: 83, házasságkötés: 30.

1932. február 9-én Szegeden elhalálozik Bezdán József pápai prelátus, püspöki helynök, a kevermesi egyházközség melegszívű jóbarátja. — Husvétii áldozók száma: 1510. — Május 21-én az érdekes kerületi esperes: Grósz Antal battonyai plébános nyugdíjazva. Helyettes esperes, majd nemsokára tényleges esperes: Klivinyi Lajos ker. titkár, előbb dombegyházi majd battonyai plébános. — Az egyházközség Friedmann Eszter háztárstulajdonossal kellemetlen és áldatlan pereskedésekbe kényszerül. — Július 3-án mutatja be a kevermesi templomban első szentmiseáldozatát a budapesti egyetemen végzett Varga Mihály újmisé. Varga Mihály ny. vasutas fia. — Buzából gyenge, kukoricából bőséges termés. — Szept. 4-én hirtelen meghal Ködmön Mihály buzgó templomgondnok. Utóda, egyházközségi választás alapján: Varga Mihály ny. vasutas. — Augusztus és szeptember hónapokban elkészült — közadakozásból — a már nagyon hiányzó temetőkerítés $\frac{1}{3}$ része közel 400' — folyóméter 2.800' — P. költséggel. A vascsöves, erős drótfonatos kerítést Budapestről Stadler Mihály cég szállította, az alsó betonrész Bába János helybeli közműmester munkája. — Terményérak a mély ponton. Decemberben pl. morzsolt tengeriből egy métermázsa: 2 P. 80 fillér! — Tulzók,

usztíva romboló ujságokkal elárasztják a községet, főképen az ujtelepet. Mikor az ingyenes küldés véget ér, az olvasók száma 95 %-kal lecsökken. — Szept. 1-től a nagyon ügyesen, elevenen szerkesztett fővárosi *Uj Nemzedék* (példányonként 4 fillér!) előbb 10, majd később 20 példányban elhelyezést nyer a községben. — December 11-én, főképen Kóbori Emil főoktató buzgólkodott, — ünnepélyes országzászló szentelés a templomban és avatás a piactéren. — A templomi ruhák alapos javítás alá kerülnek. 1932-ben *keresztelések* száma : 96, *halálozása* : 73, *házasságkötése* : 47.

1933 rendellenes időjárással kezdődött. Enyhe tél után kései óriási hóviharak márc. 22—24-én, amikor a többméteres hótorlaszok miatt az iskolai tanítás is szünetelt. — A Szív ujság 70 előfizetője hűségesen kitart! — Az 1931-ben vásárolt egyházközségi ház, jelentőségteljes szerephez jut Kevermes életében ennek az évnek tavaszán. Molnár Ferenc áll. isk. igazgató-tanító kitartó szorgalmazása és fáradozása mellett *Katolikus kör alakul* 60 taggal. Világi elnöke : Petró János gazdálkodó lett. Otthona az egyházközség által nagy tatarozással rendbehozott, megújított régi „ezredes ház”. A kat. kör. tagjainak száma örvedetesen gyarapodik későbbben is. — Katonák részére első ízben tart nagybőjti lelkigyakorlatot katona főlelkész a kevermesi templomban közös gyóntatással és áldoztatással. — A Megváltó keresztihalálának 1900 éves jubileuma alkalmából nagypénteken éjjeli szentségimádás a templomban; örvedetesen szépszámmal jelennek meg férfiak is. — Husvétii áldozók száma : 1.630. — Május 31. ünnepnap a községben : a főpásztor, *Dr. Glattfelder Gyula* 470 bérmálásra jelentkezőt bérmál. — Július 1-től 42 évi példásan lelkiismeretes kántor-tanító itteni működés után, a Megyéspüspök meglehangú elismerő soraival és az egyházközség szeretetteljes búcsújával *nyugalomba vonul* és Makóra költözik *Vitos Ignác kántor-tanító. Ideiglenes h. kántor : Köllő Ödön* áll. h. tanító. Szept. 1-től újból *segédlelkésként* kap Kevermes *Berkes László* ujmisés személyében. Ugyancsak szeptember elején kap áthelyezést Molnár Ferenc áll. isk. igazgató-tanító a tömörkény-majsai úti iskolához. Utóda Kevermesen : *Kliment Jenő* igazgató-tanító. A három épületben elhelyezett 12 tanerős áll. iskolát nem sokkal később két különálló igazgatóságra osztja egy Vkm.-i rendelet : belterületi 2 épületben 8 tanerős, igazgató : *Kliment Jenő*; a temető melletti (1 Km. távolságra eső) új iskola 4 tanerővel, igazgatója : Kóbori Emil. — A Katolikus Akció helyi külső szervezete megalakul. — A kevermesi plébániai javadalom, csak terményjárandóságos lévén, elértéktelenedik. — Szász *Pál* és felesége betlehemi szoborcsoportozatot ajándékoz a templomnak karácsonyra. — A Báró Sina-út ebben az évben kapott kikövezést.

1933-ban *kereszteltek* száma : 94, *halálozása* : 60, *házasságkötése* : 42.

1934-ben a kántori teendők végzésében Köllő Ödön h. állami tanítót *Sopsich István* h. tanító, okl. kántor váltja fel. — Március 26-án közs. főjegyző választás : Barabás Lajos helyettes főjegyző 3 szavazattal kisebbségben marad Molnár János dombegyházi segédjegyzővel szemben, aki azonban mindjárt le is mondott. *Ujabb választó*

közgyűlés június 21-én, amikor Barabás Lajos 22 szavazatot, Krebsz Péter eleki adóügyi jegyző 23 szavazatot kapott. Az új főjegyző hamarosan el is foglalja állását. — Június 11-én kisebb jégeső vonul át a község egy részén. — Július első vasárnapján a budapesti egyetemen tanult *Mag Béla* (I. Mag János fia) a község szülöttje *első szentmiseáldozatát mutatja be* a templomban ünnepélyes keretek között. — A Katolikus Kör nagyobb, tágasabb és megfelelőbb két helyiségbe költözik az egyházközség épületében. A Kör tagjainak száma túlhaladja a százat. — Az *Uj Nemzedék* napilap, utcai árusítás megszerzése révén, előbb 50, majd 70 példányban fogy. — November 25-én, Reibel Mihály eleki esperes-plébános közbenjöttével *megalakul a katolikus népszövetség helyi csoportja* 63 taggal. — December 1-től *Berkes László kevermesi és Kis József földéaki segédlelkészek kölcsönös áthelyezés folytán helyet cserélnek*. Ugyancsak december elején a kegyuraság a templom előtti térséget újból tégláztatja. — Dávid Lajos és felesége a szentsírhoz halvafekvő Krisztus szobrot adományoznak. A szívgárdisták közel 100 — P-t gyűjtöttek templomi felszerelésre. — 1934 évi kereszteltek száma: 90, halottaké: 60. házasságkötéseké: 54. (Születések száma évről-évre apadóban!)

1935-ben a segédlelkész vezetése mellett *katolikus férfidalárda* alakul és június 16-án Eleken dalár-versenyen sikeresen szerepel. — Fehér vasárnapon jubileumi szentévet befelyező szertartások a templomban. Május hó elején napokig tartó erős *fagy*, május végén *pusztító jégverés* tett rendkívül súlyos károkat az összes terményekben, *Amikhez* még nyári *aszály* is járult. — Böjt I. vasárnapján jól sikerült szívgárda előadás a segédlelkész rendezésében; az előadást meg is ismételték. Május 12-én espereskerületi gárda-nap Battonyán, ahol a kevermesi csapat is szerepel. — Április 24-én a legszegényebb lakosság könnyítése céljából, községi képviselőtestületi közgyűlésen újból tárgyalás alákerül a harangozó és temetőőr párbéjrándóságának megváltása. A szociális célú megváltás. — sajnálatos módon! — ezuttal sem sikerült, egy szavazat hiányában! (A plébánost és közs. bírót a szegedi katonai törvényszék éppen aznapra idézte Szegedre tanúzási ügyben; a közgyűlésen — meglepetésszerűen — még katolikus vezetőmber is szerepelt a megváltás ellenzői között). Május 7-én hosszú betegeskedés után meghal Almássy Margit áll. tanítónő. A tantestületből Ujházyiné Abaffy Erzsébet Orosházára, majd később a Kat. Kör tevékeny jegyzője és a katolikus dalárda karnagya Köllő Ödön h. tanító Dombiratosra nyert áthelyezést. — Június elején a csanádvármegyeiek Mátraverebély-szentkúti zárandoklatán Kevermesről is résztvesznek tizenheten. — Husvétii áldozók száma: 1515.

Ebben az esztendőben (1935) érkezett a kevermesi r. k. plébánia és templom *100 éves jubileumához*. A jubileumi évet nagy népmisszióval tervezte bevezetni az egyházközség, missziós szerzetes atyákat azonban csak novemberre sikerült biztosítani.

A 100 esztendő s templom belső megújítását, újrifestését egyhangú lelkesedéssel határozta el az egyházközség. Már a tél és tavasz folyamán érkeztek adományok, történtek megajánlások a készséges egyházközségi képviselők fáradozása nyomán. Az ~~auktórium~~ ^{auktórium} közepéig beérkezett adományok sorozata a függelékben megtalálható). A Ft. egyházmegyei Hatóság jóváhagyásával jelentős és kívánatos átalakítások történtek a 100 éves templomban: a homályos szentély 2 kis körablakot kapott; a főoltár felsőrése kiszabadult és feszülethez jutott; a szentélyfalról a stációsképek lekerültek, helyökre örökmécses jutott. A hajóban eggyel kevesedett a túlsók (3) mellékoltárok száma és az új mellékoltár (szentsír kiképzéssel) megfelelőbb helyet kapott. A szobrok, padok elhelyezése megfelelőbb, kiadósabb és emellett takarékosabb is lett, az állóhelyek száma gyarapodott. Megfelelőbb gyóntatószékek ~~és~~ ^{és} áldoztatórács közeléből hátra, a kórus alá kerültek. Lobogók, lámpások mind a kórus alatti falnál, háttáji nyertek elhelyezést. A kórus új faliszekrényt, a régi szekrények a sekrestyében ügyesebb beosztást kaptak. A főoltár jobban uralja a szentélyt és az egész templomot, két oldalán drapéria festés emeli ki. A szentély mennyezetén Jézus Szíve képe és a magyar szentkorona képe ragyog felhők között, az oldalfalakon Szent István és Szent László festmény (országfelajánlás és csodás vízfakadás). A főoltár mellett Szent Imre hg. és magyar Szent Erzsébet szobra. A hajó mennyezetén 3 festmény: a világ teremtése, a 10 parancsolat kihirdetése, a tékozló fiú. A templomfestés egyébként cifraságok nélkül való: komoly, szolid. A főoltár újfeszülete Csaklós András budapesti egyházi-szobrász alkotása. A munkálatok július hó elején indultak meg, amióta a szentmisék, litániák a templom melletti áll. iskola kápolnává átalakított egyik tantermében vannak. Templomfestési vállalkozói: Kasztnér József eleki festőmester Bódy Károly iparművész- (festő) és Kasztnér Ferenc szobafestő társaságában. A kőműves munkát Rosenacker András eleki kőművesmester, az asztalos munkát: Dudás András és ifj. Kotroczó István kevermesi asztalos mesterek végezték. A nyomott templomtorony fölemelése, keresztúti képek beszerzése a következő évek feladata lesz, a temetőkerítés folytatásával és befejezésével együtt.

BEFEJEZŐ.

Kevermes község elérkezett az 120, a kevermesi plébánia és templom az 100 esztendő s fordulóhoz. A kb. 8000 kat. holddal rendelkező községben — jóllehet egyetlen nagybirtok sem fekszik területén! — a lakosság gazdasági helyzete rendkívül súlyos és nyomasztó, de a gazdasági vonatkozásokon túl is sok kíváncsi valót mutat. A *közegészségi viszonyok*, igaz, javultak, nagyobb járványok most már nem pusztítanak. Tüdővész, rák, szívbajok, agyvérzések leggyakoribb halál okok. Azonban a ma már feltűnően túlméretezett életmód, a házassági válások aggasztó gyakorisága, a családi élet ziláltsága,

a meleg családi otthon és az otthon szeretetének hiánya a vallási kötelességek teljesítése iránti fogékonyság hiányával együtt komoly aggodalmakat kelt a keresztény magyar jövő sorsán dolgozó lelkekben. A község lakóinak régi, jellegzetesen magyaros népviselete sajnálatosan eltűnt nőknél és férfiaknál egyaránt. (öröm volt látni kb. 10 év előtt — bár rövid időre is! — visszatérni a régi magyaros, leeresztelt hajfonatokat a keveremesi nagylányoknál). Ma *ilyen*, nem keresztény és nem magyar slágerek, visszatetsző táncok, ruházkodás után kapkodnak . . . Pesszimizmusra, lemondásra és sötételetlátásra mégsem szabad gondolnunk. A keresztény életfelfogás, létezésről bizodalmon reménységen és bátorságon épül fel és pihenést nem ismerő, fáradhatatlan tevékenységet sürget, földi és földöntúli vonalban egyformán, rendületlenül bizakodva az isteni kegyelem rendelkezésre álló erejében is . . . *Vannak vigasztaló biztató jelenségek is:* Kevermes községben legrikkább eset, hogy valaki szentségek nélkül haljon meg; itt esztendők elmúlnak öngyilkossági esetek nélkül; a keresztény szellemű újságok iránt való fogékonyság, érzék növekvőben van; a község újabban több papot, szerzetest és szerzetesnőt adott, ad és kíván adni egyházának; az áldozások száma — ha lassúb ütemben is! — de gyarapodóban. (Évi 8000 körül). Az egyházközségi és Katolikus Akció szervezet, a hitbuzgalmi alakulatok (Rózsafüzérek, III. rendiek hitterjesztés egyesület tagjai), a Szívőárda, a cserkészcsapat, a Katolikus Kör, a katolikus népszövetség, stb. arra a reményre jogosítanak, hogy a papság munkája több megértést és több bátor világi támogatót, segítőt talál majd a jövőben . . .

Ha a tekintélyesebb, vezetésre hivatott gazdák, iparosok, főképen pedig az értelmiség, a tisztviselőosztály tagjai: a férfiak és nők egyaránt, fokozottabb mértékben átérzik, megértik és fölismerik az *életmód* tekintetében rájuk nehezedő felelősség súlyát, ha az életberendezés: öltözködés, szórakozás tekintetében valóban fegyelmezettnek tudnak bizonyulni, akkor az egyszerű nép fiai, gyermekei is a tényleges állapothoz, tényleges bevételekhez arányosítják majd saját életigényeiket, ami tulajdonképpen az *ipari* életművészetet jelenti. Ez mindnyájunknak közös szociális küldetése is, mert való tény, hogy csak a keresztény, szerény és mértékletes életmód tudja a vagyonszámba több jövedelmét megbocsáthatóvá tenni a szerencsétlen, nélkülöző néposztály előtt, amelynek csakis ilyen életmód mellett tud számottevő segítséget is nyújtani.

A 100 éves keveremesi-plébánia hívei közül, bár minél többen indulnának el ezzel a keresztény szociális, krisztusi lélekkel a második század utján. A magyar feltámadásnak is ezen az úton lesznek, Isten segítségével, legértékesebb munkásai!

FORRÁSOK:

- 1) Színhagyományok a község *legnagyobb* embereinél.
- 2) Plébánia története (Historia domus. — kb. 45 évről hiányzik.)
- 3) Egykorú, régi újságcikkek.
- 4) Eredeti okiratok: szerződések döntvények.
- 5) Püspöki körlevelek, esperesi iratok.
- 6) Egyházi anyakönyvek.

KEVERMES 1935-ben.

Kegyúr: Kevermes község.

Községi elöljáróság: Krebsz Péter főjegyző, Dévényi (Kotroczó) Balázs bíró, Körömi Károly törvénybíró. Agonás Pál adóügyi jegyző. Balla János segédjegyző. Bacsó Mihály közgyám, Kis Imre József pénztáros. Bálint Lajos, Bán István (gazda), B. Tóth Lajos esküttek. Sirokmán János beosztott jegyző. Éder János, Szijártó Imre, Vetró József írnokok. ifj. Agonás Pál közigazgatási gyakornok. Közs. orvos: Dr. Molnár László, közs. állatorvos: Ullmann Sándor. — gyógyszerész: Jancsó Kálmán.

Katonai állomásparancsnok: Békássy Elemér százados.

R. Kat. egyházközség: Dr. Bodor József plébános egyházielnök*, *Vil. eln.* Dr. Molnár László közs. orvos*, Agonás Pál főgondnok*, Kis József s. lelkész*, Krebsz Péter közs. főjegyző*, Dévényi (Kotroczó) Balázs közs. bíró, kegyurasági képviselő*, Sopsich István h. kántortanító (jegyző)*, Pósa Pál gondnok*, Varga Mihály templomgondnok*, Turák Imre aljegyző*, id. Alekszi Lajos*, id. Bán István*, Bellér György, Bíró Ferenc, Budai Mihály*, id. Bugyi Pál Dudás András*, Fodor János (Darányi utca), Gerhó Pál*, Hagya József*, Jáger Mihály*, id. Keller Ferenc, Kliment Jenő áll. isk. igazgató*, G. Kotroczó Demeter*, ifj. Kotroczó István, N. Kotroczó István, Dr. Lesskó József ügyvéd*, Lévai Károly*, id. Mag Ferenc, id. Perlaki András, id. Petró János*, Reich Péter*, Scheffler Márton*, id. P. Tóth Mihály*, Szegő János, Venczel István*, Weitz Vilmos*. A *) jelzésűek egyben egyházközségi tanácsosok is. — *Kántor* h.: Sopsich István h. tanító; templomgondnok: Varga Mihály; *harangozó*: Kubinszki Mihály.

Élő Rózsafűzér Társulat, 44 bokr, 660 tag. Elnök: Huszka Rozália.

Szent Ferenc III. rendje: 19 taggal.

Hitterjesztési egyesület: 105 taggal.

Szűzgárdában 186 tag. Vezető: Kis József s. lelkész, h. vezető: Kliment Jenő igazg.-tanító, Klimentné Szűcs Irén áll. tanítónő, Csala Ilona okl. tanítónő és Puskás Ilona.

Szent István Vértanú Cserkészcsapat 35 taggal. Parancsnok: Balla János közs. segédjegyző, h. parancsnok-csapattiszt, Kis József s. lelkész, segédtszt: ifj. Agonás Pál.

Katolikus-Kör 130 taggal. Világi elnök: id. Petró János gazdálkodó, igazgatók: Kliment Jenő áll. isk. igazg.-tanító és Kis József s. lelkész.

Katolikus Népszövetség 63 taggal. Helyiigazgató: id. Petró János.

Katolikus férfi énekkarnak 38 tagja van. Vezető: Kis József s. lelkész.

All. iskolai gondnokság h. elnöke: Dr. Molnár László közs. orvos, gondnok: Kóbor Emil igazgató-tanító.

All. elemi népiskola tanítói kara. Belterület: Kliment Jenő igazgató, Hoffmann Richárd (okl. polg. isk. tanár), Sopsich István h. tanító (h. kántor), Klimentné Szűcs Irén, Babits Aranka segéd-tanítónő (3 állás betöltés alatt áll). *Külső iskola*: Kóbori Emil igazgató,

Kóboriné Kiss Anna, Agonásné Szlávik Margit, Lászlóné Andrez Anna.

M. kir. postahivatal vezetője: özv. Mocsúba Miksáné Berky Mária.

M. kir. csendőrség őrsvezetője: Orbán Lajos tiszthelyettes.

Ipartestület elnöke: Fehér István szabómester.

Ifjúsági egyesület vezetője: Kliment Jenő igazgató-tanító ifjúsági elnöke: ifj. I. Mag János gazdálkodó.

Ifjúsági levéltár egyesület főoktatója: Kóbori Emil igazgató-tanító.

Polgári lövészegyesület elnöke: Agonás Pál a. ü. jegyző.

Gazdakör elnöke: id. K. Fodor József.

Önk. tűzoltó testület parancsnoka: Ullmann Sándor közs. állatorvos; alparancsnok: Reich Péter kéményseprőmester.

Hitelszövetkezet elnöke: id. P. Tóth Mihály gazdálkodó.

Hangya fogyaszt. szövetkezet elnöke: Venczel István gazdálkodó.

Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége helyi fiókjá: díszelnök Dr. Jakabffy Gyuláné (Dombegyház), ügyvezető elnök: Agonásné Szlávik Margit tanítónő.

Méhész egyesület helyi csoportjának elnöke: K. Kiss Károly gazdálkodó.

Kimutatás

a kevermesi r. k. templom részére 1935. szeptember 10.-ig
beérkezett adományokról.

(* = prot. ; ** = izr. vallásu)

S/N	Szent Imre hg.-út.	P	f	S/N	Báró Sina-út (folyt.)	P	f
1.	R. kat. egyházközség	200	—	20.	Flór Mihály		50
2.	Plébános	50	—	21.	Zsiga József		50
3.	Kiss József s. lelkész	5	—	22.	Donosik István		50
4.	Egy intézmény	100	—	23.	Székely József		50
5.	Levente Egyesület	50	—	24.	Kotroczó Károly		50
6.	Mansz. helyi csoport	50	—	25.	Fodor Antal		50
7.	Reich Péter	20	—	26.	Gonda Béla		50
8.	Kevermesi Hitelszövetk.	15	—	27.	Mihalik János		50
9.	Baloghné Hábel Irén	10	—	28.	N. N.		30
10.	Rózsafűzér-Társulat	10	—	29.	Koncsek Gergely		20
11.	özv. Scaroni Frigyesné	10	—	30.	Lambert Pál		20
12.	T. Kovács Fer. és felesége	10	—			165	40
13.	özv. Világosi Lajosné	10	—		Horthy Miklós-út		
14.	Krebsz Péter	5	—	1.	id. Ködmön L. és felesége	15	—
15.	Szegő János és felesége	6	—	2.	Kliment Jenő	13	—
16.	Ujházyné Abafy Erzsébet	5	—	3.	Szász Pál és felesége	10	—
17.	özv. Dániel Jánosné	6	—	4.	Földesi Pál és felesége	10	—
18.	Hagya Istvánné	2	—	5.	Kevermesi Ily. Egyesület	10	—
19.	Kölln Ödön	1	—	6.	K. Kotroczó Ferenc	10	—
20.	Rozgonyi Mátyás	1	—	7.	Czirok János	6	—
21.	Hoffmann Richárd	2	—	8.	özv. Deutsch Fülöpné **	5	—
22.	perselyből	36	12	9.	P. Tóth Mihály	5	—
		604	12	10.	Fejes István	7	—
	Báró Sina-út			11.	Fejes Imre	5	—
1.	özv. Bauer Károlyné	80	—	12.	M. kir. csendőrség	5	—
2.	özv. Csöke Andrásné	15	—	13.	Nagy Pál	4	—
3.	T. Kovács K. és felesége	10	—	14.	Hábel István	4	—
4.	Kevermesi Ipartestület	10	—	15.	Petró János	3	—
5.	Dr. Molnár László	5	—	16.	özv. Kotroczó Vendelné	3	—
6.	id. Kotroczó István	5	—	17.	Krárm István és felesége	2	—
7.	Balla János	3	—	18.	Lázár Béla	2	—
8.	Kalló Joákim	2	—	19.	Dr. Barta Tibor **	2	—
9.	Juhász Károly	10	—	20.	Ködmön Lajos	2	—
10.	özv. Stern Lajosné	5	—	21.	Békássy Elemér *	2	—
11.	özv. Pénteki Józsefné *	5	—	22.	Katona György	2	—
12.	id. Keller F. és családja	4	—	23.	Jerencsik János	2	—
13.	Mede Pálné	1	20	24.	Hevesi Tamás	2	—
14.	Petró József	1	—	25.	N. N.	2	—
15.	Sántha Ilona	1	—	26.	özv. Kiss Jánosné	1	—
16.	Ködmön Máté	1	—	27.	Pós Julianna	1	—
17.	Ködmön Albert	1	—	28.	Pelle József	1	20
18.	Lakatos Balázs	1	—	29.	Katona Antal	1	—
19.	Tarr Mihály		50	30.	Kis Imre József	1	—

SORSZ.	Horthy Miklós-út.	P	f	SORSZ.	Deák Ferenc-út	P	f
31.	özv. Fekete Ferencné	1	—	5.	Olajos István	1	50
32.	Berndt János	1	—	6.	Jáger Mihály	1	—
33.	Lakatos Lajos	1	—	7.	Dávid József	1	—
34.	özv. Pelle Lajosné	1	—	8.	Simon István	1	—
35.	Bán Gergely	1	—	9.	Kotroczó István	1	—
36.	Sánta Anna	1	—	10.	Mákos András	1	—
37.	Lakatos András	1	—	11.	Pós Pál	1	—
38.	Szabó Máttyás	1	—	12.	Mohácsi Bálint*		50
39.	Kis Béla	1	—	13.	Molnár József		50
40.	Ködmön Pál	1	—	14.	Fodor Béla		20
41.	Orsós János	1	—				19 70
42.	Pelle Béla		50	Petőfi-utca			
43.	Turák Károly		50	1.	Bellér Györgv	3	50
44.	Kovács József		50	2.	Recs Gellért	2	50
45.	Budai Mihály	7	50	3.	özv. Szabó Jánosné	2	—
46.	Mag János	5	—	4.	Lakatos Máttyás	2	—
47.	Mag András	5	—	5.	Fodor Menyhértne	1	—
48.	Forján József*		20	6.	Fodor Károly	1	—
			168 40	7.	özv. Barta Józsefné	1	—
Dalacsi-utca				8.	Nagy József	1	—
1.	Kóbori Emil* és felesége	15	—	9.	ifj. Juhai Rácz Istvánné	1	—
2.	Balogh János és családja	10	—	10.	özv. Baranyi Antal ^{ne}	1	—
3.	id. Vincze B. és családja	10	—	11.	K. Fodor Máttyás		50
4.	Asztalos János	6	—	12.	Varga Károly		20
5.	Asztalos Jánosné	6	—	13.	Tarnóczi János		20
6.	Venczel István	5	—	14.	Kis Pál		20
7.	özv. Csik Jánosné	5	—	15.	Balázs István		10
8.	I. Mag János és családja	5	—				17 20
9.	K. Kotroczó István	3	—	Tököly Sebők-utca			
10.	Venczel Lajos	3	—	1.	özv. Fodor Jánosné	13	—
11.	Fodor Béla és családja	2	10	2.	Fekete András és felesége	6	—
12.	Horváth Lajos	2	—	3.	Dombsik József és János	5	—
13.	özv. Szabó Pálné	2	—	4.	Kovácsik Pál	5	—
14.	Kiss Lajosné	1	—	5.	Egy család	5	—
15.	ifj. Kotroczó I. né Magyar K.	1	—	6.	id. Alexi Lajos és családja	5	—
16.	Csik Zoltán	1	—	7.	B. Lakatos Béla	4	—
17.	Fodor András	1	—	8.	Mihály András	2	40
18.	T. Kovács Pál	1	—	9.	Vincze István	2	—
19.	Ónodi Ferenc		50	10.	özv. Asztalos Pálné	1	50
20.	Torma József		50	11.	Takács Vince	1	—
21.	B. Tóth Lajos		40	12.	Fodor Pál	1	—
22.	Hegedűs Zoltán		20	13.	Butyka János	1	—
			80 70	14.	ifj. Alexi Lajos	1	—
Deák Ferenc-út				15.	Asztalos Pál		50
1.	Ónodi István és családja	5	—	16.	Laczkó Pál		50
2.	P. Mag Pálné Magyar M.	2	—	17.	Pelle Lajos		50
3.	özv. Demeter Istvánné	2	—	18.	Petró István		50
4.	N. Kotroczó Mihály	2	—	19.	Andrássi Ferenc		50

sz. nr.	Tökölly Sebők-utca (folyt.)	P	f	sz. nr.	Makói-utca	P	f
20.	Oalla György		55	1.	N. Kotroczó István	20	—
21.	özv. Mákos Jánosné		50	2.	Hevesi József és családja	19	50
22.	Petró András		40	3.	K. Fodor Istv. és családja	15	—
23.	Pápai Mihály		20	4.	özv. Nacsza Andrásné	14	—
24.	Röszler István		20	5.	özv. Ködmön Mihályné	10	—
25.	Zsiga Sándor		20	6.	Hevesi Lajos	5	—
26.	Kisházi Ferenc		10	7.	Bacsó Mihály	5	—
27.	Turák György	3	67	8.	Frank Károlyné	5	—
28.	Turák István	2	09	9.	özv. Ferenczi Istvánné	5	—
29.	Lévai Károly	2	50	10.	Hegedűs Pál	3	—
30.	özv. Petró Józsefné	1	43	11.	G. Kotroczó P. és felesége	2	—
				12.	Nagy Károly	1	—
				13.	özv. Kakuja Antalné	1	—
				14.	Ferenczi György	1	—
						106	50
	Gróf Széchenyi-utca				Déli-utca		
1.	özv. Kiss Gergelyné	10	—	1.	Hagya József és családja	15	—
2.	lg. Kotroczó József	10	—	2.	id. Petró János	10	—
3.	Kovácsik Istv. és felesége	9	44	3.	Magya István	7	25
4.	id. Bugyi Pál és felesége	7	24	4.	özv. Hevesi Kálmánné	5	—
5.	ifj. N. Lakatos Lajos	5	—	5.	K. Mag Józsefné	5	—
6.	Lakatos Pál	5	—	6.	P. Tóth Pál	4	—
7.	Mihók György	5	—	7.	özv. Recski Jánosné	2	—
8.	Pápai József	2	—	8.	Hevesi Vince	2	—
9.	N. Lakatos Lajos	2	—	9.	Sinogli István	2	—
10.	Lakatos Istvánné	2	—	10.	V. Fodor István	2	50
11.	B. Tóth Ferenc	2	—	11.	Mag László	1	40
12.	Kotroczó Antal	2	—	12.	ifj. P. Tóth Mihály	1	—
13.	Lakatos József	2	—	13.	Szász Tamásné	1	—
14.	özv. Biró Mátyásné	2	—	14.	Ködmön Béla	1	—
15.	özv. P. Tóth Istvánné	2	—	15.	Hevesi Géza	1	—
16.	Kiss Imre	1	—	16.	P. Kis Béla	1	—
17.	Kis Lakatos Mátyás	1	—	17.	özv. Bálint Józsefné		50
18.	özv. Tóth Beláné		50	18.	Ködmön János		50
				19.	Pelle Ferenc		50
						62	65
	Gróf Andrássy-utca				Dániel János-utca		
1.	Varga Mihály	10	—	1.	Agonás Pál	6	—
2.	ifj. Szegő Lajos és felesége	4	—	2.	Weitz Vilmos	5	—
3.	özv. Recs Gellértne	2	—	3.	Szijasártó Imre	5	—
4.	Turák Pál és családja	2	—	4.	Kubinszki Györgyné	5	—
5.	Lakó Vince	1	—	5.	Lászlóné Andrezs Anna	4	—
6.	Gál István	1	—			25	—
7.	Fehér István	1	—		Darányi-utca és újtelep		
8.	Turák Lászlóné	1	—	1.	Fodor János és felesége	5	—
9.	Uj Mag Ferenc		60	2.	Csonka Mihály és felesége	4	—
				3.	özv. Turai Imréné	5	—
	Kossuth-utca						
1.	Dávid Lajos és felesége	2	—				

szám	Darányi-utca és újtelep	P	f	szám	Nagyatádi-utca és újtelep	P	f
4.	B. Tóth József	2	—	17.	Janovicz Pál		50
5.	Pál János	1	50	18.	ifj. Magony Ferenc		50
6.	özv. Szalai Józsefné	1	—	19.	Janovicz Tóth József		50
7.	özv. Oszlászki Gáborné	1	—	20.	Recski István		50
8.	Asztalos József	1	—	21.	Bodor István		30
9.	Szalai József	1	—	22.	Magyar Mátyás		30
10.	özv. Tóth Ferencné	1	—	23.	Forgács István		20
11.	Nagy Pál		50	24.	id. Veres István *		20
12.	Zubreczki Pál		50	25.	ifj. Veres István *		20
13.	Gerhó Pál		50			25	60
14.	Bognár János		50	Kevermes-tanya			
15.	Kotroczó Béla		40	1.	Scheffler M. és felesége	30	—
16.	Zámbó Mihály		40	2.	Scheffler M. gyermekei	5	—
17.	Ménesi Joákim		30	3.	Németh J. és családja	10	—
18.	Kismók Gyula		30	4.	Teubert M. és családja	10	—
19.	Méreg Mátyás		30	5.	Hegedűs V. és családja	5	—
20.	Tóth András		30	6.	Hegedűs Vendelné	5	—
21.	Mucsi Péter		20	7.	Kun Szabó Pálné	5	—
22.	Kotroczó Józsefné		20	8.	Schneider János	5	—
23.	Ambrus Mihály		20	9.	Schmidt Emil és felesége	5	—
24.	ifj. Fehér József		20	10.	Horváth Lajos	3	—
25.	Kubinszki Vilmos		20	11.	Totóbe János	2	—
26.	Juhai Rác Istvánné		20	12.	Degenhardt Á. és felesége	2	—
27.	özv. Kubinszki Béláné		20	13.	ifj. Schneider J. és felesége	2	—
28.	Baranyi József		20	14.	Schneider P. és felesége	2	—
29.	Kotroczó Bálint		10	15.	Hotz György és felesége	2	—
30.	Hagya Ferenc		10	16.	özv. Gazdag Istvánné	1	50
31.	Boda István		10	17.	Lakatos J. és felesége	1	40
32.	Pápai Mihály		10	18.	Kun Szabó Béla	1	30
33.	ifj. Turák Ferenc		10	19.	ifj. Kun Szabó P. és felesége	1	—
34.	Lakatos Györgyné		06	20.	ifj. Magyar Balázs	1	—
			28	21.	Hagya Károly	1	—
			66	22.	Pósa János	1	—
Nagyatádi-utca és újtelep				23.	Kalóczkai Jánosné	1	—
1.	G. Kotroczó Demeter	5	—	24.	Hegedűs Béla és felesége		50
2.	Mészáros Pál	3	—	25.	Horváth Albert		50
3.	Fekete Antal	2	—	26.	ifj. Megyeri P. és felesége		50
4.	özv. Pápai Pálné	1	—	27.	Szász T. és felesége		50
5.	Dániel Vince	1	—	28.	Geizsel Hermanné		50
6.	Kovács Mihály	1	—	29.	Fekete Józsefné		20
7.	Janovicz András	1	—			104	90
8.	Tóth Mátyás	1	—	Nem kevermes lakosok			
9.	Homolya Árpád	1	—	1.	Jakabffy Gy. Dombegyháza	30	—
10.	özv. Perlaki Andrásné	1	20	2.	özv. Vásárhelyi D-né Lökösh	28	—
11.	Eged András	1	—	3.	Egy gazdatiszt házaspár	20	—
12.	Kovács Pál	1	—	4.	Vásárhelyi A. Lökösháza	10	—
13.	Imre Márton	1	—	5.	Bánhidi Zoltán Szeged	10	—
14.	Csipai Mihályné	1	—	6.	Dr. Vaja Béla Kecskemét.	10	—
15.	Juhász Mihály		70				
16.	Szekeres István		50				

№	Nem kevermési lakosok	P	f	№	Nem kevermési lakosok	P	f
7.	Kat. Népszövetség Szeged	10	—	14.	Kelemen István Lökös- háza	2	—
8.	Angol-Magyar Bank Békéscsaba	10	—	15.	Láng Vilmos Lökösháza	2	—
9.	Engelhardt József Almás- kamarás	7	—	16.	özv. Mihály Józsefné Dombegyház	1	—
10.	Heim János ** Battonya	5	—	17.	Scheffler Antal Almás- kamarás	1	—
11.	Bodor Gyula Detk	5	—			161	—
12.	Kotroczó Vince Lökös- háza	5	—			Együtt: 171/85	
13.	Arad-Csanádi Takarékszövet- Battonya	5	—				

Természetbeni adományok:

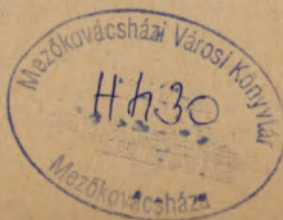
1. *Egy mennyezet*: N. Kotroczó Istvánné, Domonkos Rozália, Hevesi Józsefné és Németh Józsefné adománya.
2. *Egy új misealba* himezve: Pósa Magdolna ajándéka.
3. *Kocsi fuvar adtak*: Dévényi (Kotroczó) Balázs, Scheffler Márton, Hevesi József, Hagya József, Asztalos Ferenc, özv. Hevesi Kálmánné, Fejes István, id. Alekszi Lajos, T. Kovács Ferenc, I. Mag János, B. Kovács Lajos, özv. Világosi Lajosné.

A templomfestők étkezéséről gondoskodtak:

1. Plébánia
2. Varga Mihály
3. Kliment Jenő
4. Dr. Lesskó József
5. özv. Pénteki Józsefné *
6. özv. Stern Lajosné
7. özv. Feketéné Csipai Rozina
8. özv. Világosi Lajosné
9. Balogh Józsefné
10. özv. Kiss Gergelyné
11. id. Petró Jánosné (Déli-utca)
12. özv. Hevesi Kálmánné
13. Földesi Pál
14. Kubinszki Mihály
15. Kovacsik Istvánné

A füzet szedése alatt beérkezett adományok:

1. özv. Fekete Ferencné
Horthy Miklós-út	5' — P.	7. id. N. Kotroczó Lajos
Szent Imre hg.-út	15' — P.
2. Krizsán Tivadar Petőfi-út	1' 50' "	8. Lukács Péter Déli-út	7' 50' "
3. I. Mag Ilona Dalacsi-út	4' — "	9. Kása Ferenc Déli-út	7' 50' "
4. N. N. Dalacsi-út	4' — "		
5. Kálló János Iratosi-út	7' 50' "		
6. Földi Lajos Makói-út	5' — "		
		Együtt:	57' — P.

Kapisztrán-Nyomda
Vác.

